

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
X kadencja
Komisja Mniejszości Narodowych i
Etnicznych
MNE.020.1.2024

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Na podstawie art. 32 ust. 2 regulaminu Sejmu Komisja Mniejszości Narodowych i Etnicznych wnosi projekt ustawy:

**- o zmianie ustawy o mniejszościach narodowych
i etnicznych oraz o języku regionalnym oraz
niektórych innych ustaw.**

Do reprezentowania Komisji w pracach nad projektem ustawy została upoważniona pani posłanka Wanda Nowicka.

Przewodnicząca Komisji

(-) Wanda Nowicka

USTAWA

z dnia 2024 r.

o zmianie ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym oraz niektórych innych ustaw¹⁾

Art. 1. W ustawie z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym (Dz. U. z 2017 r. poz. 823) wprowadza się następujące zmiany:

1) tytuł ustawy otrzymuje brzmienie:

„o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o językach regionalnych”;

2) art. 1 otrzymuje brzmienie:

„Art. 1. Ustawa reguluje sprawy związane z zachowaniem i rozwojem tożsamości kulturowej mniejszości narodowych i etnicznych, zachowaniem i rozwojem języków regionalnych, integracją obywatelską i społeczną osób należących do mniejszości narodowych i etnicznych, a także sposób realizacji zasady równego traktowania osób bez względu na pochodzenie etniczne oraz określa zadania i kompetencje organów administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego w zakresie tych spraw”;

3) tytuł rozdziału 4 otrzymuje brzmienie: „Języki regionalne”;

4) w art. 19:

a) ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Językami regionalnymi w rozumieniu ustawy są:

1) język kaszubski;

¹⁾ Niniejszą ustawą zmienia się ustawę z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, ustawę z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji, ustawę z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej, ustawę z dnia 7 października 1999 r. o języku polskim oraz ustawę z dnia 29 sierpnia 2003 r. o urzędowych nazwach miejscowości i obiektów fizjograficznych.

2) język wilamowski.”

b) dodaje się ust. 3 w brzmieniu:

„3. Przepisy art. 7–15 stosuje się odpowiednio, z tym, że przez liczbę mieszkańców gminy, o której mowa w art. 14, należy rozumieć liczbę osób posługujących się językiem regionalnym, urzędowo ustaloną jako wynik ostatniego spisu powszechnego.”;

5) art. 20 otrzymuje brzmienie:

„Art. 20. 1. Realizacja prawa osób posługujących się językami, o których mowa w art. 19, do nauki tych języków lub w tych językach odbywa się na zasadach i w trybie określonych w ustawie wymienionej w art. 17.

2. Organy władzy publicznej są obowiązane podejmować odpowiednie środki w celu wspierania działalności zmierzającej do zachowania i rozwoju języków, o których mowa w art. 19. Przepisy art. 18 ust. 2, 3 i 3a oraz ust. 5 stosuje się odpowiednio.

3. Środkami, o których mowa w ust. 2, mogą być również środki przekazywane z budżetu jednostki samorządu terytorialnego organizacjom lub instytucjom, realizującym zadania służące zachowaniu i rozwojowi języków, o których mowa w art. 19.”;

6) w art. 21 w ust. 2 pkt 5 otrzymuje brzmienie:

„5) podejmuje działania na rzecz zachowania i rozwoju języków, o których mowa w art. 19.”;

7) w art. 22:

a) w ust. 1 pkt 4 otrzymuje brzmienie:

„4) podejmowanie działań na rzecz respektowania praw osób posługujących się językami, o których mowa w art. 19.”,

b) ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. W celu realizacji zadań, o których mowa w ust. 1, wojewoda współdziała z organami samorządu terytorialnego i organizacjami społecznymi, w szczególności z organizacjami mniejszości, oraz opiniuje programy na rzecz mniejszości, a także zachowania i rozwoju języków, o których mowa w art. 19, realizowane na terenie danego województwa.”;

8) w art.23:

a) w ust. 2 pkt 2 otrzymuje brzmienie:

„2) opiniowanie programów służących tworzeniu warunków sprzyjających zachowaniu i rozwojowi tożsamości kulturowej mniejszości, zachowaniu i rozwojowi języków regionalnych, integracji obywatelskiej i społecznej, opartej dla szacunku dla odrębności i różnorodności językowo-kulturowej”;

b) w ust. 2 pkt 4 otrzymuje brzmienie:

„4) opiniowanie wysokości i zasad podziału środków przeznaczonych w budżecie państwa na wspieranie działalności zmierzającej do ochrony, zachowania i rozwoju tożsamości kulturowej mniejszości oraz zachowania i rozwoju języków regionalnych”;

9) w art. 24:

a) ust. 1:

- pkt 3 otrzymuje brzmienie:

„3) dwóch przedstawicieli społeczności posługującej się językiem kaszubskim”;

- po pkt 3 dodaje się pkt 3a w brzmieniu:

- 3a) jednego przedstawiciela społeczności posługującej się językiem wilamowskim.”;

b) ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Minister właściwy do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych zawiadamia organy, o których mowa w ust. 1 pkt 1, oraz organizacje mniejszości oraz społeczności posługujących się językami, o których mowa w art. 19, o zamiarze wystąpienia do Prezesa Rady Ministrów z wnioskiem, o którym mowa w ust. 2.”;

c) ust. 5 – 7 otrzymują brzmienie:

„5. Poszczególne mniejszości, o których mowa w art. 2, oraz społeczności posługujące się językami, o których mowa w art. 19, zgłaszają ministrowi właściwemu do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych swoich kandydatów na członków Komisji Wspólnej reprezentujących daną mniejszość lub społeczność posługującą się jednym z języków, o których mowa w art. 19, w liczbie

określonej dla tej mniejszości lub dla tych społeczności odpowiednio w ust. 1 pkt 2, 3 albo 3a, w terminie 90 dni od dnia otrzymania zawiadomienia, o którym mowa w ust. 3.

6. Jeżeli w terminie określonym w ust. 5 któraś z mniejszości lub społeczności posługujących się językami, o których mowa w art. 19, nie zgłosi swoich kandydatów lub zgłosi liczbę kandydatów inną niż określona odpowiednio dla tej mniejszości w ust. 1 pkt 2, a dla społeczności w ust. 1 pkt 3 albo 3a, wówczas minister właściwy do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych przedstawia tej mniejszości lub społeczności do zaopiniowania swoich kandydatów na członków Komisji Wspólnej reprezentujących tę mniejszość lub społeczność. W przypadku niewyrażenia przez mniejszość lub społeczność opinii w terminie 30 dni od dnia przedstawienia przez ministra właściwego do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych kandydatów, wymóg uzyskania opinii uznaje się za spełniony.

7. We wniosku, o którym mowa w ust. 2, minister właściwy do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych wskazuje jako kandydatów na członków Komisji Wspólnej jedynie osoby zgłoszone przez organy, o których mowa w ust. 1 pkt 1, oraz mniejszości lub społeczności posługujące się językami, o których mowa w art. 19, z zastrzeżeniem ust. 6, a także kandydata na sekretarza Komisji Wspólnej.”;

10) w art. 25 ust. 1 pkt 2 otrzymuje brzmienie:

„2) wystąpienia przez organ lub mniejszość lub społeczność posługującą się jednym z języków, o których mowa w art. 19, których przedstawicielem jest członek, do ministra właściwego do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych, z uzasadnionym wnioskiem o odwołanie członka ze składu Komisji Wspólnej;”;

11) w art. 27 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Współprzewodniczącymi Komisji Wspólnej są przedstawiciel ministra właściwego do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych oraz przedstawiciel mniejszości oraz społeczności posługujących się językami, o których mowa w art. 19, wybrany przez członków Komisji Wspólnej, o których mowa w art. 24 ust. 1 pkt 2 i 3.”;

12) w art. 28 ust. 2 i 3 otrzymują brzmienie:

„2. Posiedzenia zwołuje współprzewodniczący Komisji Wspólnej, będący przedstawicielem ministra właściwego do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości

narodowych i etnicznych, z inicjatywy własnej lub na wniosek współprzewodniczącego, będącego przedstawicielem mniejszości i społeczności posługujących się językami, o których mowa w art. 19.

3. W celu wypracowania wspólnego stanowiska mniejszości i społeczności posługujących się językami, o których mowa w art. 19, współprzewodniczący, będący przedstawicielem mniejszości i tych społeczności, może zwoływać posiedzenia, w których udział będą brali tylko członkowie Komisji Wspólnej, o których mowa w art. 24 ust. 1 pkt 2 i 3. Stanowisko jest niezwłocznie przekazywane pozostałym członkom Komisji Wspólnej przez współprzewodniczącego.”;

13) w art. 29 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Przedstawicielom organizacji mniejszości oraz społeczności posługujących się językami, o których mowa w art. 19, uczestniczącym w pracach Komisji Wspólnej przysługuje zwrot kosztów podróży i noclegów, na zasadach określonych w przepisach dotyczących wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju, wydanych na podstawie art. 77⁵ § 2 Kodeksu pracy.”;

14) w art. 31 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Organy administracji rządowej, samorządu terytorialnego oraz organizacje mniejszości oraz społeczności posługujących się językami, o których mowa w art. 19, są obowiązane do przekazywania ministrowi właściwemu do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych, na jego wniosek, informacji pozostających w zakresie działania tych organów lub organizacji i dotyczących sytuacji mniejszości oraz społeczności posługujących się językami, o których mowa w art. 19, lub realizacji zadań na rzecz mniejszości lub zachowania i rozwoju języków, o których mowa w art. 19.”;

15) art. 32 otrzymuje brzmienie:

„Art. 32. Organy administracji rządowej, samorządu terytorialnego oraz organizacje pozarządowe są obowiązane do przekazywania wojewodzie, w celu zaopiniowania, dokumentów dotyczących programów realizowanych z ich udziałem na

terenie województwa, dotyczących mniejszości lub zachowania i rozwoju języków, o których mowa w art. 19, finansowanych w całości lub części ze środków publicznych."

Art. 2. W ustawie z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2016 r. poz. 1943, z późn. zm.²⁾) w art. 13 ust. 7 otrzymuje brzmienie:

„7. Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania podejmie działania w celu popularyzacji wiedzy o historii, kulturze, językach i o tradycjach religijnych mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługujących się językami regionalnymi.”.

Art. 3. W ustawie z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (Dz. U. z 2017 r. poz. 1414 i 2111) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 15 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Nadawcy programów radiowych, z wyłączeniem programów tworzonych w całości w języku mniejszości narodowej lub etnicznej, lub w języku regionalnym w rozumieniu art. 19 ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o językach regionalnych (Dz. U. z 2017 r. poz. 823 i ...), przeznaczają co najmniej 33% miesięcznego czasu nadawania w programie utworów słowno-muzycznych na utwory, które są wykonywane w języku polskim, z tego co najmniej 60% w godzinach 5–24.”;

2) w art. 21 w ust. 1a pkt 8a otrzymuje brzmienie:

„8a) uwzględnianie potrzeb mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługujących się językami regionalnymi, w tym emitowanie programów informacyjnych w językach mniejszości narodowych i etnicznych oraz językach regionalnych;”;

3) w art. 30 ust. 4a otrzymuje brzmienie:

„4a. Powołując rady programowe oddziałów emitujących programy w językach mniejszości narodowych i etnicznych oraz w językach regionalnych, Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji uwzględnia kandydatów zgłaszanych przez organizacje mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługujących się językami

²⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2016 r. poz. 1943, 1954, 1985 i 2169 oraz z 2017 r. poz. 60, 949 i 1292)

regionalnymi. Prawo zgłaszania kandydatów przysługuje także Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych.”.

Art. 4. W ustawie z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (Dz. U. z 2017 r. poz. 2017 r., z późn. zm.³⁾) w art. 30 pkt 2 otrzymuje brzmienie:

„2) związane z zachowaniem i rozwojem tożsamości kulturowej mniejszości narodowych i etnicznych oraz zachowaniem i rozwojem języków regionalnych.”.

Art. 5. W ustawie z dnia 7 października 1999 r. o języku polskim (Dz. U. z 2011 r. poz. 224 i 455 z 2015 r. poz. 1132 oraz z 2017 r. poz. 60) w art. 2 pkt 2 otrzymuje brzmienie:

„2) praw mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługujących się językami regionalnymi.”.

Art. 6. W ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2018 r. poz. 450) w art. 4 w ust. 1 pkt 5 otrzymuje brzmienie:

„5) działalności na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych oraz języków regionalnych;”.

Art. 7. W ustawie z dnia 29 sierpnia 2003 r. o urzędowych nazwach miejscowości i obiektów fizjograficznych (Dz. U. poz. 1612 oraz z 2005 r. poz. 141) w art. 5 ust. 1 pkt 6 otrzymuje brzmienie:

„6) sekretarz Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych, utworzonej na podstawie przepisu art. 23 ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o językach regionalnych.”.

Art. 8. W ustawie z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2017 r. poz. 59, 949 i 2203) w art. 104 pkt 4 otrzymuje brzmienie:

„4) organizowania różnorodnych działań rozwijających wrażliwość kulturową i społeczną uczniów oraz świadomość wieloetnicznej historii, w tym w zakresie podtrzymywania tożsamości narodowej i językowej uczniów należących do mniejszości narodowych, mniejszości etnicznych oraz społeczności posługujących się językami regionalnymi;”.

³⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2017 r. poz. 1086, 1566, 1909, 2180 i 2494 oraz z 2018 r. poz. 138 i 379.

Art. 9. 1. Minister właściwy do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych zawiadomi w terminie 60 dni od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy organy, o których mowa w art. 24 ust. 1 pkt 1, oraz organizacje społeczności posługującej się językiem wilamowskim o zamiarze wystąpienia do Prezesa Rady Ministrów z wnioskiem o powołanie do Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych przedstawiciela społeczności posługującej się językiem wilamowskim.

2. Do pierwszego powołania do Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych przedstawiciela społeczności posługującej się językiem wilamowskim stosuje się odpowiednio przepisy art. 24 ust. 2 i 4-7 ustawy zmienianej w art. 1 w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą.

Art. 10. Ustawa wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia.

UZASADNIENIE

Przedmiotem nowelizacji ustawy jest uznanie **języka wilamowskiego** za język regionalny. Jest on używany jako autochtoniczny rodzimy język lokalny w miasteczku Wilamowice (po wilamowsku *Wymysouï*) należącym obecnie administracyjnie do powiatu bielskiego województwa śląskiego.

Wilamowice są ośrodkiem administracyjnym miejsko-wiejskiej gminy Wilamowice. W 2022 r. liczba ludności całej gminy wynosiła 17 997 osób, z czego w mieście Wilamowice ok. 3.150 osób, co stanowi 18% populacji gminy. Wilamowianie⁴ są więc mniejszością nawet na najniższym szczeblu podziału administracyjnego. Wilamowice stanowią jedyną w swoim rodzaju na obecnych terenach Polski językową społeczność mikroregionalną.

Powstała ona w wyniku XIII-wiecznego germańskojęzycznego osadnictwa na spustoszonych najazdami tatarskimi ziemiach Księstwa opolsko-raciborskiego. Założono wtedy m.in. obecną Starą Wieś (po wilamowsku zwaną *Wymysdiöf*, czyli „Wilamowską Wsią”). W późniejszym okresie, ale jeszcze przed 1300 rokiem część mieszkańców tej osady przeniosła się kilka kilometrów dalej na wschód i zasiedliła Wilamowice. Najprawdopodobniej w trakcie tej samej fali kolonizacyjnej powstała i tzw. *bielsko-bialska wyspa językowa* (enklawa etniczno-językowa składająca się z Bielska, Białej i otaczających je miejscowości po obu stronach śląsko-małopolskiej granicy). Osadnicy przybywali na ten pograniczny obszar z Śląska, a tamże wcześniej z rozmaitych terenów germańskich, a nawet być może pogranicza germańsko-romańskiego.

Opracowania lingwistyczne na ogół zaliczają wilamowski do frankońskich odmian średniowysokoniemieckich. W okresie kolonizacji Wilamowic – a tym bardziej w poprzedzających je okresach przybywania na Śląsk germańskojęzycznych fal osadniczych – na najszerzej rozumianych obszarach zachodnioniemieckich kształtowały się jeszcze języki rozmaitych (późniejszych) grup językowych. Pierwsi koloniści w drodze na wschód opuścili je zanim jeszcze ukształtowały się takie języki, jak np. niderlandzkie odmiany holenderskie/flamandzkie oraz ich standard, czy bardziej centralne luksemburskie, limburskie, i in.⁵ Wilamowianie od pokoleń przekazują rozmaite fakty i teorie, które świadczyć mają o przybyciu ich przodków z szeroko rozumianej Europy Północno-Zachodniej – rozmaitymi drogami oraz rodami przybywać mieli z Flandrii, Holandii, Fryzji, a nawet Anglii i Szkocji.

Przekonanie i argumentacja o „anglosaskim” czy niderlandzkim pochodzeniu uchroniły Wilamowian przed wysiedleniem po II wojnie światowej roku do Niemiec (kiedy to praktycznie przestała istnieć bielsko-bialska wyspa językowa). W samych Wilamowicach jednak w 1945 roku zabroniono używania języka i eksponowania odrębności kulturowych (przede wszystkim strojów wilamowskich) – osoby niestosujące się do tego zakazu surowo karano: kobiety noszące stroje publicznie upokarzano, rozbierano, gwałcono, a stroje palono. Wilamowian zsyłano do obozów pracy w Związku Radzieckim, wiele rodzin wysiedlono oddając ich majątek

⁴ W uzasadnieniu stosowana będzie proponowana do znormalizowanego użycia w dalszych aktach pisownia etnonimu Wilamowianie dużą literą – co podkreślić ma regionalno-etniczny charakter tej społeczności.

⁵ Luksemburski jest narodowym językiem Wielkiego Księstwa Luksemburga; limburski zaś uznanym *Europejską kartą języków regionalnych lub mniejszościowych* językiem regionalnym w Królestwie Holandii.

mieszkańcom okolicznych miejscowości, którzy uważali byli Wilamowian za Niemców; dziesiątki aresztowano i osadzono (nawet kilkakrotnie) w powojennych obozach pracy (np. Oświęcim i Jaworzno) i komunistycznych więzieniach. Nie wszyscy doczekali się zwrotu zawłaszczonych bezpodstawnie majątków.

Wilamowice od dawna stanowiły jednak **enklawę językowo-etniczną odrębną** zarówno od bielsko-bialskiego kompleksu językowego, jak i całkowicie spolonizowanego bezpośredniego otoczenia. Wilamowianie ukształtowali i posiadają świadomość własnej etniczno-językowej wspólnoty lokalnej, której wymiernymi, widzialnymi emblematami są:

- **język** – również w formie pisanej;
- **stroje** tradycyjne – wraz z całym systemem reguł ich noszenia i nazw, jak i wiedzą i umiejętnością ich wytwarzania i obróbki;
- **więzy** pokrewieństwa i powinowactwa, oraz związane z nimi w przeszłości zasady endogamii, wewnętrzne struktury społeczne oraz nazewniczy system **przydomków**;
- system nazw miejscowych (**mikrotoponimów**), których większość w Wilamowicach posiada wersje oryginalne wilamowskie i odpowiadające im polskie.

Unikalny kompleks językowo-kulturowy, który przez kilkaset lat stanowił o wyjątkowości społeczności tej miejscowości zaczął znikać z publicznego użycia po prześladowaniach lat 1940-tych. Język przestał wkrótce potem pełnić podstawową swoją funkcję – komunikacyjną, a jego przekaz międzypokoleniowy w większości rodzin wilamowskich ustał. Dla Wilamowian urodzonych przed końcem lat 1940-tych stanowił jednak język pierwszy, rodzimy i podstawowe narzędzie identyfikacji lokalnej – czyli pierwszorzędnej – tożsamości. Proces wymierania ustał nieco na intensywności na początku lat 1990-tych, wraz z ponownym zainteresowaniem uczonych, którzy z czasem przystąpili do zbiorowego opracowania wspomnianej wcześniej monografii. Przełom wieków przyniósł pierwsze działania na rzecz przywrócenia obecności wilamowskiego w lokalnej kulturze i życiu społecznym: reaktywowano Zespół Regionalny Wilamowice, który dziś ma w swoim repertuarze pokaźny materiał wilamowskojęzyczny – część z niego zaprezentowano podczas konferencji w Sejmie Rzeczypospolitej Polskiej nt. *Europejskich i regionalnych instrumentów ochrony języków zagrożonych* w listopadzie 2013 r. Aby zespołowi temu zapewnić osobowość prawną i zaplecze instytucjonalne powołano Stowarzyszenie na Rzecz Zachowania Dziedzictwa Kulturowego Miasta Wilamowice Wilamowianie. Stowarzyszenie posiada w Wilamowicach swoją siedzibę, ma kilkudziesięciu członków, prowadzi coraz aktywniejszą działalność na rzecz zachowania, wzmacniania i przekazu językowego i ogólnokulturowego dziedzictwa społeczności, m.in. przygotowując cenione i nagradzane wystawy, wydarzenia naukowe, imprezy kulturalne.

Stowarzyszenie to, wraz z Wydziałem „Artes Liberales” Uniwersytetu Warszawskiego zorganizowało m.in. pierwszą międzynarodową konferencję w Wilamowicach pt. *Ginące języki. Kompleksowe modele badań i rewitalizacji* w czerwcu 2014 r., oraz Szkołę Letnią i Konferencję we współpracy z University of London we wrześniu 2016 r., w których to wydarzeniach wzięło udział w sumie już ponad stu specjalistów z wielu krajów świata.

W listopadzie 2013 r. założono akademię języka wilamowskiego, która ma się zajmować m.in. rewitalizacją, normalizacją i dalszą standaryzacją języka wilamowskiego, oraz koordynacją naukowych jego badań.

Wilamowski jest językiem przede wszystkim mówionym, posiadającym dla Wilamowian pierwszorzędne znaczenie tożsamościowo-symboliczne, ale odzyskującym też wymiar komunikacyjno-społeczny i kulturotwórczy. Umożliwia to m.in. systematyczna dokumentacja oraz standaryzacja tego języka. Wilamowski posiada słownik i kompendium gramatyki powstałe w międzywojennym okresie funkcjonowania tego języka jako żywego i pierwszego narzędzia komunikacji w Wilamowicach. Na ukończeniu są współcześnie zaktualizowane słownik i gramatyka; kontynuowane są badania socjolingwistyczne.

Za prekursora literatury w języku wilamowskim uważany jest Florian Biesik (1850-1926) - autor kilkunastu odnalezionych, opublikowanych i coraz szerzej znanych w Wilamowicach i w świecie tekstów poetyckich i prozatorskich. Po wilamowsku pisał i publikował również rodzimy twórca Józef Gara (*Toler-Juza* 1929-2013), a z najmłodszego pokolenia Tymoteusz Król (*Tiöma-fum-Döcker*, ur. 1993) i Justyna Majerska (*Jüša-fum-Biöetuł*, ur. 1993). Przytaczane tu przydomki osobowe stanowią wspomniany już, a coraz powszechniej przez młode pokolenie nowych użytkowników wilamowskiego stosowany prymarny element wilamowskiej tożsamości kulturowo-językowej.

Tymoteusz Król jest również twórcą znormalizowanego i akceptowanego standardu ortografii wilamowskiej, dzięki czemu język ten używany jest już w rozmaitych materiałach i publikacjach do nauki języka i dla dzieci – m.in. w będącym na ukończeniu słowniku obrazkowym i podręczniku dla najmłodszych. Od kilku lat język wilamowski nauczany jest w ramach w/w Stowarzyszenia, od września 2023 r. odbywają się w Wilamowicach również kursy dla dorosłych. W latach 2015-2020 – dzięki zgodzie i wsparciu władz gminnych i dyrekcji miejscowego Zespołu Szkolno-Przedszkolnego naukę języka wprowadzono tam jako zajęcia pozalekcyjne. Zajęcia te odbywały się w kilku grupach aż do pandemii. Pierwsze osoby (tzw. neomówcy wilamowskiego) zdały na Uniwersytecie Warszawskim egzamin z języka wilamowskiego na poziomie B1. Na kilku uczelniach europejskich prowadzone są monograficzne zajęcia z etnolingwistyki Wilamowic. Od roku akademickiego 2015/2016 na Uniwersytecie Warszawskim prowadzone są zajęcia z języka wilamowskiego, od roku akademickiego 2016/2017 także na poziomie średnio-zaawansowanym. Tylko w semestrze letnim 2023/2024 na zajęcia związane z kulturą i językiem Wilamowic uczęszczało 25 studentów Uniwersytetu Warszawskiego.

W grudniu 2023 r. odbyła się również pierwsza międzynarodowa konferencja wilamowianistyczna w Wilamowicach, w której wzięło aktywny udział 16 naukowców z Polski, Japonii, Szwecji i RPA, którzy w ciągu ostatniej dekady publikowali prace naukowe o kulturze i języku Wilamowian.

W 2015 roku po raz pierwszy w gminie Wilamowice obchodzono też Międzynarodowy Dzień Języków Ojczystych, w tym języka wilamowskiego. Rosnąca grupa młodzieży i dzieci uczy się go nie tylko w ramach kursów samego języka, ale i poprzez udział w przedstawieniach teatralnych inscenizowanych przez wilamowską grupę teatralną *Ufa fisa*. Coraz więcej języka wilamowskiego na internetowych portalach społecznościowych, co również powoduje

odnawianie jego zasobów leksykalnych i komunikacyjnych: powstają nowe wyrażenia i zastosowania *wymysiöerys*. Od kilku lat w krajobrazie językowym Wilamowic widoczny jest pisany język wilamowski.

Na 2024 r. planowane jest otwarcie Muzeum Kultury Wilamowskiej, które powstało w ramach projektu finansowanego z Funduszy Norweskich. Oprócz wystawy stałej będą tam odbywać się liczne działania miękkie mające na celu zapewnienie przestrzeni do używania języka wilamowskiego zarówno dla seniorów jak i młodzieży, która tego języka się nauczyła.

Szczególną popularność zyskuje w ostatnim czasie grupa teatralna wystawiająca sztuki w języku wilamowskim. W 2014 roku premierę miał „Der Klíny Fjyšt” (*Mały Książę*), w 2015 – „Der Hobbit” (*Hobbit*; przedstawienie to zostało wystawione w lutym 2016 r. w Teatrze Polskim w Warszawie), w 2016 r. „Ufjer wełt” – poemat Floriana Biesika, w 2017 r. „Ymertihła-odziejaczka” opowiadająca o wojennych i powojennych losach Wilamowian, w 2019 r. „Ojeruma” – komedia o wilamowskich handlarzach. Na 2024 r. przygotowywany jest spektakl na podstawie „Opowieści Wigilijnej” autorstwa Charlesa Dickensa.

O tym, że język ten w XXI wieku nadal jest używany jako narzędzie komunikacji świadczą m. in. liczne nagrania i inicjatywy, w których uczestniczą zarówno najstarsi użytkownicy tego języka, urodzeni przed wojną, jak i nowi mówcy⁶. Wynikiem takiej działalności jest na przykład korpus 176 nagrań z 20 native-speakerami umieszczony w 2023 r. na stronie <https://wikitongues.org/languages/wym/>. W języku wilamowskim prowadzone są również konwersacje grupowe w mediach społecznościowych, a także kanał na tiktoku.

Działania te wspierane są organizacyjnie, logistycznie, a zwłaszcza finansowo przez samych inicjatorów, ośrodki akademickie, projekty naukowe i ewentualnie z innych źródeł, coraz bardziej brakuje jednak instytucjonalnego wsparcia należnego językowi wilamowskiemu jak pełnoprawnemu i uznanemu ustawowo językowi regionalnemu.

Podsumowując:

Język wilamowski w pełni zasługuje na przyznanie mu statusu języka regionalnego w rozumieniu Ustawy, spełniając warunki zawarte w art. 19 ust. 1.

Za język regionalny w rozumieniu ustawy, zgodnie z Europejską kartą języków regionalnych lub mniejszościowych, uważa się język, który:

1) jest tradycyjnie używany na terytorium danego państwa przez jego obywateli, którzy stanowią grupę licznie mniejszą od reszty ludności tego państwa;

2) różni się od oficjalnego języka tego państwa; nie obejmuje to ani dialektów oficjalnego języka państwa, ani języków migrantów⁷

bowiem:

⁶ Na przykład: <https://www.youtube.com/watch?v=XP5DgZjAHjk>

⁷ W oczywistym wymiarze i interpretacji chodzi o „dialekty oficjalnego języka tego państwa i o języki migrantów” (wg oryginału tekstu Karty – ang: „...it does not include either dialects of the official language(s) of the State or the languages of migrants”; franc.: „elle n'inclut ni les dialectes de la (des) langue(s) officielle(s) de l'Etat ni les langues des migrants”).

1. Język wilamowski jest tradycyjnie – a mianowicie od ponad 800 lat – używany na terytorium Polski przez społeczność Wilamowian - obywateli polskich (w latach 1772-1918 w składzie Monarchii Habsburgów/Cesarstwa Austrii) – którzy stanowią grupę liczebnie mniejszą nie tylko od reszty ludności Polski, ale i na wszystkich poziomach jej podziału administracyjnego.
2. Język wilamowski różni się i genetycznie i typologicznie (systemowo) od języka polskiego, który jest oficjalnym językiem w Polsce. Nie jest dialektem języka polskiego, ani nie jest językiem migrantów w rozumieniu ani *Europejskiej karty* ani *Ustawy*. Języka wilamowskiego nie można uważać za dialekt języka niemieckiego, ponieważ nigdy nie pozostawał on w relacji dialektalnej podrzędności w stosunku do języka ogólnego/górnoniemieckiego (*Hochdeutsch*). Z wyjątkiem krótkiego w wielowiekowej językowej historii społeczności wilamowskiej okresu okupacji hitlerowskiej, wilamowski nie pozostawał też w takiej podrzędności w wymiarze socjolingwistycznym. Stosunki językowe w Wilamowicach okresu habsbursko-austriackiego scharakteryzować można jako przybliżoną równowagę prestiżów pomiędzy wilamowskim (językiem powszednim społeczności), polskim (językiem sfery publicznej, np. religii i szkolnictwa) i niemieckim w odmianie austriackiej (językiem administracji). Przez większość swoich dziejów wilamowski pozostawał i rozwijał się w kulturowym, socjolingwistycznym i lingwistycznym oddziaływaniu języka polskiego, który pozostaje dlań głównym źródłem kontaktów językowych, zarówno w sferze leksyki, jak i morfologii, składni i fonetyki. Wilamowski ma zatem mnóstwo systemowych=językowych cech zapożyczonych z polszczyzny (też jej krakowskiej odmiany małopolskiej), nie jest jednakże w najmniejszym stopniu tej polszczyzny dialektem.

Definicyjnie odpowiada więc język wilamowski i społeczność jego użytkowników warunkom określonym przez Ustawę.

Wilamowski spełnia również wszystkie kryteria podmiotowe określone w *Europejskiej karcie języków regionalnych lub mniejszościowych*, które stoją u podstaw cytowanej wyżej ustawowej definicji języka regionalnego.

Wskazane zatem będzie rozszerzenie przez Rzeczpospolitą Polską w jej instrumencie ratyfikacyjnym *Europejskiej karty języków regionalnych lub mniejszościowych* Rady Europy repertuaru języków chronionych przez Polskę tą konwencją.

Projektowane zmiany wynikają bezpośrednio z dołączenia języka wilamowskiego do listy języków regionalnych objętych ustawą.

Jako że do tej pory jedynym językiem regionalnym uznanym i objętym ustawą był język kaszubski, większość proponowanych zmian polega na zamianie formy w liczbie pojedynczej „język regionalny” i jej form gramatycznych zależnych na formę w liczbie mnogiej „języki regionalne” i jej form gramatycznych zależnych.

Najistotniejsze zmiany w tym zakresie dotyczą tytułu przedmiotowej ustawy oraz tytułu jej rozdziału 4: w obu przypadkach proponowana regulacja zmienia liczbę pojedynczą („język regionalny”) na liczbę mnogą („języki regionalne”).

Projektowana regulacja w art. 19 pkt 2 dołącza do języków regionalnych język wilamowski.

Art. 24 ust. 1 pkt 3 przewiduje dołączenia w skład Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych jednego przedstawiciela społeczności posługującej się językiem wilamowskim.

Większość pozostałych zmian w przepisach prawa (art. 1 pkt 2, 5-8, 10-15, art. 2-8) ma charakter konsekwencji prawnych polegających na użyciu liczby mnogiej zamiast liczby pojedynczej w zakresie sformułowania „język regionalny”, np.:

- w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie w art. 4 w ust. 1 pkt 5 nadano nowe brzmienie będące konsekwencją zmian w ustawie zmienianej w art. 1.

- w ustawie z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe w art. 104 pkt 4 dokonano zmiany, podobnie jak w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, mającej charakter konsekwencji prawnej polegającej na użyciu liczby mnogiej zamiast liczby pojedynczej w zakresie sformułowania „społeczności posługujących się językami regionalnymi”.

Projektowana regulacja w postaci włączenia języka wilamowskiego jako drugiego w Polsce języka regionalnego do ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o językach regionalnych oraz uwzględnienia go w powiązanych z nią aktów prawnych wypełni lukę w polskiej polityce mniejszościowej i językowej, która nie objęła dotychczas Wilamowic jako jedynej w swoim rodzaju w Polsce enklawy etniczno-językowej.

W opinii społeczności tej enklawy oficjalne uznanie wilamowskiego na poziomie ustawy jest powinnością ustawodawcy polskiego wobec tej grupy, która wiele set lat temu obrała Polskę za swoją ojczyznę i stała się jej trwałym elementem. Zachowali Wilamowianie swój język i obyczaje, które trwały rozwijały się bez przeszkód aż do II wojny światowej. Włączenie wilamowskiego do ustawowo chronionych języków regionalnych będzie symbolicznym potwierdzeniem ważnego miejsca, jakie zajmował on i zajmuje w polskim krajobrazie językowym oraz jednoznacznym unieważnieniem instytucjonalnych i społecznych prześladowań, które dotknęły Wilamowian i ich język po II wojnie światowej. Język wilamowski przetrwał wszak pomimo represji i potrzebuje natychmiastowego wsparcia zważywszy na sytuację socjolingwistyczną w Wilamowicach i liczbę rodzimych użytkowników.

Będzie to również znaczący bodziec dla rozwijającej się od kilku lat coraz prężniej rewitalizacji języka i związanej z nim kultury wilamowskiej. Jak wspomniano w uzasadnieniu, przed wilamowskim stoi obecnie jedyna szansa na nieprzerwanie łączności międzypokoleniowej i przywrócenie przekazu międzypokoleniowego: żyje bowiem jeszcze kilka osób, dla których wilamowski jest językiem pierwszym/rodzimym – i są już pierwsi nowi użytkownicy/mówcy tego języka (jako wyuczonego: drugiego bądź obcego). Wkrótce tej szansy już nie będzie.

Przez uznanie wilamowskiego w swoim systemie prawnym znalazłaby się Polska w niewielkiej grupie państw aktywnie wspierających ożywienie (rewitalizację) rodzimych (mikro)języków autochtonicznych⁸. Przetrwanie języka wilamowskiego i obecny program rewitalizacji językowej oraz jego rezultaty (wznowienie przekazu międzypokoleniowego, nowi użytkownicy języka) są bowiem fenomenem na skalę światową.

⁸ Czyni to m.in Łotwa w stosunku do języka liwskiego, Norwegia w stosunku do kveńskiego, Portugalia – języka mirandyjskiego, Katalonia w Hiszpanii – wobec arańskiego, Włochy – języków cymbryjskiego i mòcheńskiego.

Uznanie języka wilamowskiego jako regionalnego w Polsce i wpisanie go do jako takiego do przedmiotowej ustawy oraz *Europejskiej karty języków mniejszościowych i regionalnych* z pewnością docenione zostanie przez Radę Europy w ocenach działań i dokonań władz polskich na rzecz zachowania i wspierania różnorodności i dziedzictwa językowego Polski i Europy.

Ponadto status języka regionalnego bezsprzecznie bardzo pozytywnie wpłynie na rozwój miasta, gminy i całego regionu pod względem turystycznym, kulturowym, edukacyjnym. Poza tym pozytywnie wpłynie na świadomość społeczeństwa jako wielokulturowego i wielojęzycznego oraz postrzegania przezeń mniejszości etnicznych/językowych). Status wilamowskiego języka regionalnego przyczyni się do wzrostu kapitału społecznego kraju, dla którego istotną wartością i potencjałem jest bogactwo i różnorodność językowo-kulturowa.

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Podmioty, na które oddziałuje projektowana regulacja

Organizacje społeczne i instytucje kulturalne mającej istotne znaczenie dla kultury mniejszości narodowych i etnicznych oraz języków regionalnych, administracja rządowa. Stowarzyszenie na rzecz Zachowania Dziedzictwa Kulturowego Miasta Wilamowice *Wilamowianie*, jednostki samorządu terytorialnego miasta i gminy Wilamowice oraz powiatu bielskiego, oraz powołane przez nie instytucje kultury – Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury w Wilamowicach; Regionalny Ośrodek Kultury w Bielsku-Białej; Biblioteka Miejska w Wilamowicach, Książnica Beskidzka w Bielsku-Białej, Muzeum Kultury Wilamowskiej oraz Zespół Szkolno-Przedszkolny im. św. Arcybiskupa Józefa Bilczewskiego.

2. Konsultacje społeczne

Proponowaną nowelizację skonsultowano zgodnie z ustawą z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie z organizacjami oraz mieszkańcami miasta.

W większości przypadków odbywały się one w formie wywiadów fokusowych z członkami poszczególnych organizacji społecznych:

- Stowarzyszenie Wilamowianie (udział brało ponad 90 osób)
- Regionalny Zespół Pieśni i Tańca „Wilamowice” (udział brało ponad 70 osób)
- Koło Gospodyń Wiejskich (udział brało ponad 100 osób)
- inne organizacje społeczne, konfesyjne (łącznie udział brało ponad 500 osób)
- mieszkańcy (łącznie udział brało ponad 400 osób)

Przychylnie o proponowanej regulacji prawnej wyraziły również władze samorządowe miasta i gminy Wilamowice a także powiatu bielskiego.

Swoją pozytywną opinię wyrazili również specjaliści w dziedzinie społeczności i języków mniejszościowych oraz rewitalizacji zagrożonych języków z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytetu Śląskiego, Polskiej Akademii Nauk i wszyscy naukowcy skupieni w *Accademia Wilamowicziana-Wymysiöeryśy Akademij*.

Projektowana regulacja konsultowana była z Komisją Wspólną Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych.

3. Wpływ regulacji na dochody i wydatki sektora finansów publicznych

Artykuł 19 ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym z dnia 6 stycznia 2005 r. stanowi, że w odniesieniu do języka regionalnego stosuje się rt.. 7-15 oraz 17, 18 (ust. 2, 3, 3a, 5) i 24. Wpływy zmiany w regulacji na sektor finansów publicznych, w tym na budżet państwa i budżety jednostek samorządu terytorialnego oszacowano osobno dla poszczególnych artykułów Ustawy.

- Art. 7 - stanowi o prawie do używania i pisowni imion i nazwisk zgodnie z zasadami pisowni języka mniejszości. W Wilamowicach istnieją dwa równoległe systemy identyfikacji osób. Oprócz imion i nazwisk, które zapisywane są zgodnie z normą języka polskiego, tradycyjnie używa się rozbudowanego systemu przydomków. Z tego względu nie przewiduje się dużego zainteresowania wymianą dokumentów. Przypuszcza się, że dokonywać jej może jedynie część z osób (około 50 osób), którym w okresie powojennym przymusowo zmieniono nazwisko. Koszty tego przedsięwzięcia można oszacować jako suma kosztów wyrobienia dowodu osobistego, prawa jazdy oraz paszportu dla 50 osób (ponieważ dowód osobisty wyrabiany jest obywatelom bezpłatnie, przyjęto, że jego koszty wynosi tyle samo, co prawa jazdy). Zgodnie z tymi założeniami jednorazowe koszty wprowadzenia regulacji wynosić będą: $[100,50+100,50+150]*50=18.000$. Zastrzec należy, że koszty te odpowiadają kosztom, które za wyrobienie dokumentów ponosi obywatel. Koszty, które ponosi sektor finansów publicznych są prawdopodobnie znacząco niższe.
- Art. 9 - dotyczy używania języka mniejszości (i języka regionalnego) jako języka pomocniczego. Przepisy ten stosuje się, jeżeli liczba mieszkańców gminy należących do mniejszości, której język ma być używany jako język pomocniczy, jest nie mniejsza niż 20% ogólnej liczby mieszkańców gminy. Ponieważ liczba mieszkańców Wilamowic to 3.031⁹, a liczba mieszkańców Gminy Wilamowice to 17.017¹⁰, to warunek ten nie może być spełniony. W związku z tym zapisy zawarte w artykule nie będą generować kosztów.
- Art. 12 - mówi o możliwości używania tradycyjnych nazw miejscowości, ulic i obiektów fizjograficznych. Jedyne skutki finansowe niesłaby wymiana tablic na wjeździe do Wilamowic. Takich tablic jest obecnie 8. Przyjmując, że koszt jednej tablicy to 500 zł¹¹, całkowity, jednorazowy, koszt takiego działania wyniesie 4.000 zł.
- Art. 17 - poświadcza prawo do nauki języka regionalnego lub w języku regionalnym. Socjolingwistyczna sytuacja języka wilamowskiego sprawia, że dającej się przewidzieć przyszłości możliwa jest tylko ta pierwsza opcja. Art. 17 stanowi również, że realizacja wspomnianych praw odbywa się na zasadzie ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty. Mając na uwadze obowiązujące regulacje prawne nowelizacja ustawy generować będzie dwa rodzaje kosztów.

Pierwszy z nich pokrywać będzie doskonalenia nauczycieli mających uczyć języka wilamowskiego. Koszt ten oszacować można na około **25 000** zł w pierwszym roku obowiązywania ustawy, w dalszych latach kwota ta była niższa.

Zmiana treści omawianej ustawy skutkować będzie również zmianą wysokości subwencji oświatowej. Obecnie w Wilamowicach działa jedna Szkoła Podstawowa. W szkole podstawowej, w 18 oddziałach uczy się obecnie 379 uczniów. Obwód szkolny oprócz Wilamowic obejmuje również sołectwo Zasole Bielańskie.

⁹ <http://www.polskawliczbach.pl/Wilamowice#dane-demograficzne>

¹⁰ http://www.polskawliczbach.pl/gmina_Wilamowice

¹¹ Szacunek orientacyjny na podstawie danych z: <https://sklepdrogowy.pl/pl/index/2>

- Art. 18 - stanowi o obowiązku zapewnienie środków celu ochrony, zachowania i rozwoju tożsamości kulturowej mniejszości a także integracji obywatelskiej i społecznej. Dokładne oszacowanie kosztów dla sektora publicznego nie jest w tym wypadku możliwe. Środki te przekazywane są bowiem w postaci dotacji podmiotowych i celowych. Mając na uwadze liczebność społeczności Wilamowic, a także jej geograficzną koncentrację trudno przypuszczać, by wyniosły one więcej niż kilkadziesiąt tysięcy złotych rocznie.
- Art. 24 - przyznaje przedstawicielowi języka regionalnego prawa wejścia w skład Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych. W myśl ustawy funkcja taka wykonywana jest społecznie, pokrywane są jedynie koszty jej pełnienia (dojazdy, diety pobytowe etc.). Rocznie koszty takie wynosić mogą ok. 2000 zł.

4. Wpływ regulacji na rynek pracy, konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym na funkcjonowanie przedsiębiorstw

Uznanie języka wilamowskiego za język regionalny w wydatny sposób zwiększa szanse jego przetrwania. Fakt ten powoduje, że projektowana regulacja może istotnie wpłynąć na lokalny rynek pracy, konkurencyjność gospodarki w tym na funkcjonowanie przedsiębiorstw zarówno tych dużych, jak i średnich, małych i mikroprzedsiębiorców. Wyróżnić można jakościowe i ilościowe zmiany powodowane przez nowelizację ustawy.

1) zmiany jakościowe – zwiększenie kapitału intelektualnego Wilamowic

Badania prowadzone przez psycholingwistów wskazują na szereg korzyści wynikających z bilingwalizmu (dwujęzyczności). Osoby dwujęzyczne lepiej radzą sobie z zadaniami wymagającymi zarządzania konfliktem, zadaniami wymagającymi odsiewania zbędnych lub fałszywych informacji, a także przełączaniem się między zadaniami¹². Badania wykazały również, że osobom dwujęzycznym łatwiej jest nauczyć się trzeciego języka niż osobie monolingwalnej (jednojęzycznej) języka drugiego¹³. Wielojęzyczność ma również wpływ na zdrowie populacji. Badania medyczne wykazały również, że u osób dwujęzycznych pierwsze symptomy choroby Alzheimera pojawiały się średnio o 5,1 roku później niż u osób monolingwalnych¹⁴. Choć nawet przybliżone wyrażenie w wartościach pieniężnych wyżej wymienionych korzyści wynikających ze znajomości języka wilamowskiego jest niemożliwe, to ponad wszelką wątpliwość należy stwierdzić, że w sposób jednoznacznie pozytywny wpłynie on na zwiększenie kapitału ludzkiego na omawianym terenie.

¹² Prior, A., & MacWhinney, B. (2010). A bilingual advantage in task switching. *Bilingualism: Language and Cognition*, 13(2), 253–262.

¹³ Kaushanskaya, M., & Marian, V. (2009). The bilingual advantage in novel word learning. *Psychonomic Bulletin and Review*, 16(4), 705–710.

¹⁴ Craik, F. I., Bialystok, E., & Freedman, M. (2010). Delaying the onset of Alzheimer disease: Bilingualism as a form of cognitive reserve. *Neurology*, 75(19), 1726–1729.

2) zmiany ilościowe – zwiększenie etnoturystycznej atrakcyjności Wilamowic i regionu

Język wilamowski już obecnie jest przyczyną, dla której ruch turystyczny na terenie miasteczka odgrywa istotną rolę w gospodarce miasta. Istnieje jednak obawa, że wraz z pogarszającą się sytuacją socjolingwistyczną języka pozytywne trendy w tym zakresie ulegną zmianie. Uznanie języka wilamowskiego za język regionalny pozytywnie wpłynie na szanse jego przetrwania. Co równie istotne, proponowane zmiany istniejących regulacji prawnych mimowolnie odgrywać będą pozytywną rolę marketingową, chociażby zwiększając medialne zainteresowanie Wilamowicami. Szacuje się, że Wilamowice odwiedza rocznie ok. 3000 turystów z kraju i zagranicy. Szacunki Głównego Urzędu Statystycznego mówią o tym, że dla turystów krajowych przeciętny wydatek jednej osoby na krajową podróż trwającą od 2 do 4 dni wyniósł 230 zł. Założyć można, że w ciągu jednego dnia osoba wydaje średnio 80 zł. Wielkość rynku usług turystycznych można więc obecnie szacować na 240000 zł rocznie. Zmiana regulacji prawnych pozwoli na istotne zwiększenie tej kwoty.

Projekt ustawy, mimo iż może pozytywnie wpłynąć na działalność, lokalnych przedsiębiorców, jednak nie dotyczy zasad podejmowania, wykonywania lub zakończenia działalności gospodarczej..

5. Wpływ regulacji na sytuację i rozwój regionów

Projektowana regulacja może wpłynąć dodatnio na sytuację i rozwój lokalny miasta i gminy Wilamowice oraz rozwój całego subregionu. Na terenie Gminy Wilamowice istnieją stosunkowo liczne i aktywne, lecz niekoordynujące wzajemnie swoich działań podmioty, które świadczą lub mają potencjał by świadczyć usługi okołoturystyczne. Od niedawna podejmowane są działania mające na celu poprawę tej sytuacji. Starania te realizowane są przez lokalne grupy działania, lokalne grupy rybackie, a także badaczy zajmujących się językiem wilamowskim. Ich celem jest utworzenie na terenie subregionu obejmującego Wilamowice formalnego lub nieformalnego klastra turystycznego, który rozumiany jest przy tym jako tworzące aktywną sieć współpracujące ze sobą, skupisko wytwórców produktów i usług turystycznych, wspierających ich przedsiębiorców z innych branż, a także władz lokalnych i zaplecza eksperckiego. Dzięki takiemu mechanizmowi naturalną konsekwencją poprawy socjolingwistycznej sytuacji języka wilamowskiego, wynikającego ze stymulacji etnoturystyki jest rozwój również innych podmiotów działających w ramach subregionalnego klastra, a konsekwencji całego regionu.

Należy również zaznaczyć, że istniejące już obecnie międzynarodowe zainteresowanie kwestią języka wilamowskiego może sprawić, że zmiana regulacji prawnych w tym zakresie przyczyni się poprawy wizerunku Polski, a przez to zwiększy tzw. *soft power*, którym dysponuje Rzeczpospolita Polska.

6. Oświadczenie o zgodności z prawem Unii Europejskiej

Przedmiot projektowanej regulacji nie jest objęty prawem Unii Europejskiej.

Warszawa, 26 marca 2024 r.

BEOS-WPEiM-787/24

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Opinia

w sprawie zgodności z prawem Unii Europejskiej komisyjnego projektu ustawy o zmianie ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym oraz niektórych innych ustaw (przedstawiciel wnioskodawcy: posłanka Wanda Nowicka)

Na podstawie art. 34 ust. 9 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 1992 roku – Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski z 2022 r. poz. 990, ze zm.) sporządza się następującą opinię:

1. Przedmiot projektu ustawy

Projekt przewiduje zmianę następujących aktów: ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym (Dz. U. z 2017 r. poz. 823; dalej: u.m.n.); ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2022 r. poz. 2230, ze zm.); ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (Dz. U. z 2022 r. poz. 1722, ze zm.); ustawy z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (Dz. U. z 2022 r. poz. 2512, ze zm.); ustawy z dnia 7 października 1999 r. o języku polskim (Dz. U. z 2021 r. poz. 672, ze zm.); ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2023 r. poz. 571); ustawy z dnia 29 sierpnia 2003 r. o urzędowych nazwach miejscowości i obiektów fizjograficznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1443) oraz ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2023 r. poz. 900, ze zm.).

Projekt przewiduje uznanie języka wilamowskiego za język regionalny w rozumieniu u.m.n. (zmieniany art. 19 ust. 2 u.m.n.). Zgodnie z obowiązującym stanem prawnym językiem regionalnym jest tylko język kaszubski.

Nowelizacja pozostałych wymienionych ustaw ma związek z przyznaniem językowi wilamowskiemu statusu języka regionalnego.

WYDZIAŁ OBSŁUGI PREZYDIUM SEJMU
L. dz. SP-1P.020.105.4
Data wpływu 26.03.24r.

Projekt zawiera przepis przejściowy. Proponowana ustawa ma wejść w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia.

2. Stan prawa Unii Europejskiej w materii objętej projektem ustawy

Prawo Unii Europejskiej nie reguluje kwestii objętych zakresem projektu ustawy.

3. Analiza przepisów projektu pod kątem ustalonego stanu prawa Unii Europejskiej

Przepisy projektu ustawy pozostają poza zakresem regulacji prawa Unii Europejskiej.

4. Konkluzje

Komisyjny projekt ustawy o zmianie ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym oraz niektórych innych ustaw nie jest objęty zakresem regulacji prawa Unii Europejskiej.

Autor:

Bartosz Pawłowski

ekspert ds. legislacji

w Biurze Ekspertyz

i Oceny Skutków Regulacji

Akceptował:

Wicedyrektor

Biura Ekspertyz

i Oceny Skutków Regulacji

Ziemowit Cieślak

Warszawa, 26 marca 2024 r.

BEOS-WPEiM-788/24

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Opinia w sprawie stwierdzenia, czy komisyjny projekt ustawy o zmianie ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym oraz niektórych innych ustaw (przedstawiciel wnioskodawcy: posłanka Wanda Nowicka) jest projektem ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej w rozumieniu art. 95a regulaminu Sejmu

Projekt przewiduje zmianę następujących aktów: ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym (Dz. U. z 2017 r. poz. 823; dalej: u.m.n.); ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2022 r. poz. 2230, ze zm.); ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (Dz. U. z 2022 r. poz. 1722, ze zm.); ustawy z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (Dz. U. z 2022 r. poz. 2512, ze zm.); ustawy z dnia 7 października 1999 r. o języku polskim (Dz. U. z 2021 r. poz. 672, ze zm.); ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2023 r. poz. 571); ustawy z dnia 29 sierpnia 2003 r. o urzędowych nazwach miejscowości i obiektów fizjograficznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1443) oraz ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2023 r. poz. 900, ze zm.).

Projekt przewiduje uznanie języka wilamowskiego za język regionalny w rozumieniu u.m.n. (zmieniany art. 19 ust. 2 u.m.n.). Zgodnie z obowiązującym stanem prawnym językiem regionalnym jest tylko język kaszubski.

Nowelizacja pozostałych wymienionych ustaw ma związek z przyznaniem językowi wilamowskiemu statusu języka regionalnego.

Projekt nie zawiera przepisów mających na celu wykonanie prawa Unii Europejskiej.

WYDZIAŁ OBSŁUGI PREZYDIUM SEJMU
L. dz. SP-10P.020.105.5.2024
Data wpływu 26.03.24r.

Komisyjny projekt ustawy o zmianie ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym oraz niektórych innych ustaw **nie jest projektem ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej** w rozumieniu art. 95a regulaminu Sejmu.

Autor:

Bartosz Pawłowski

ekspert ds. legislacji

w Biurze Ekspertyz

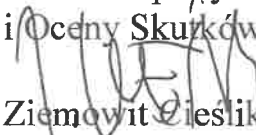
i Oceny Skutków Regulacji

Akceptował:

Wicedyrektor

Biura Ekspertyz

i Oceny Skutków Regulacji

Ziemowit Cieślak

Warszawa, 12 kwietnia 2024 r.

BEOS-WPWOSR-795/24

Pan Minister

Dariusz Salamończyk

Zastępca Szefa Kancelarii Sejmu

SEKRETARIAT Z-CY SZEFA KS

L.dz. DS. 1700.46.2024

Data wpływu 12.04.2024

Ocena Skutków Regulacji

zawartej w komisyjnym projekcie ustawy o zmianie ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym oraz niektórych innych ustaw (przed nadaniem numeru druku)¹

I. Jaki problem jest rozwiązywany?

Celem projektu jest ustawowe uznanie języka wilamowskiego za język regionalny w rozumieniu ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym² i dodanie go do katalogu języków regionalnych, w którym w aktualnym stanie prawnym znajduje się wyłącznie język kaszubski³.

Projektodawca wskazuje, iż język wilamowski jest używany jako „autochtoniczny rodzimy język lokalny w miasteczku Wilamowice (po wilamowsku *Wymysoŭ*) należącym obecnie administracyjnie do powiatu bielskiego województwa śląskiego”. W uzasadnieniu zaznaczono, iż „Wilamowice są ośrodkiem administracyjnym miejsko-wiejskiej gminy Wilamowice. W 2022 r. liczba ludności całej gminy wynosiła 17 997 osób, z czego w mieście Wilamowice ok. 3.150 osób, co stanowi 18% populacji gminy. Wilamowianie są więc mniejszością nawet na najniższym szczeblu podziału administracyjnego. Wilamowice stanowią jedyną

¹ Projekt ustawy znajduje się w wykazie projektów wniesionych, którym nie został nadany jeszcze numer druku sejmowego. Numer w wykazie: SH-020-102/24. Przedstawiciel wnioskodawcy: Pani Posłanka Wanda Nowicka.

² Dz. U. z 2017 r. poz. 823.

³ W Sejmie IX kadencji został złożony podobny projekt – poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym (przedstawiciel wnioskodawcy: Pani Posłanka Wanda Nowicka), którego celem także było uznanie języka wilamowskiego za język regionalny; projekt został wniesiony 9 lipca 2021 roku; nie nadano mu numeru druku sejmowego (numer w wykazie: EW-020-585/21). Prace nad tym projektem uległy dyskontynuacji.

w swoim rodzaju na obecnych terenach Polski językową społeczność mikroregionalną”.

Konsekwencją dopisania do ustawowej listy języków regionalnych języka wilamowskiego jest także konieczność dokonania zmian w szeregu aktów normatywnych, które odwołują się do języków regionalnych. Projekt przewiduje więc zmianę następujących aktów prawnych:

- 1) ustawa z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym;
- 2) ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty⁴;
- 3) ustawa z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji⁵;
- 4) ustawa z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej⁶;
- 5) ustawa z dnia 7 października 1999 r. o języku polskim⁷;
- 6) ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie⁸;
- 7) ustawa z dnia 29 sierpnia 2003 r. o urzędowych nazwach miejscowości i obiektów fizjograficznych⁹;
- 8) ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe¹⁰.

Kluczową kwestią przy rozważaniu nowelizacji polegającej na rozszerzeniu obecnego ustawowego katalogu języków regionalnych jest pozaprawna analiza, czy opisany w projekcie „język wilamowski” spełnia kryteria języka regionalnego w rozumieniu ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym.

II. Rekomendowane rozwiązanie (w tym planowane narzędzia interwencji) i oczekiwany efekt

Zgodnie z art. 19 ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, za język regionalny w rozumieniu ustawy, zgodnie z Europejską Kartą Języków Regionalnych lub Mniejszościowych, uważa się język, który jest tradycyjnie używany na terytorium danego państwa przez jego obywateli, którzy

⁴ Dz. U. z 2022 r. poz. 2230, ze zm.

⁵ Dz. U. z 2022 r. poz. 1722, ze zm.

⁶ Dz. U. z 2022 r. poz. 2512.

⁷ Dz. U. z 2021 r. poz. 672, ze zm.

⁸ Dz. U. z 2023 r. poz. 571.

⁹ Dz. U. z 2019 r. poz. 1443.

¹⁰ Dz. U. z 2023 r. poz. 900, ze zm.

stanowią grupę liczebnie mniejszą od reszty ludności tego państwa oraz różni się od oficjalnego języka tego państwa; nie obejmuje to ani dialektów oficjalnego języka państwa, ani języków migrantów. Obecnie jedynym językiem regionalnym w rozumieniu ustawy jest język kaszubski (art. 19 ust. 2 ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym). Projektodawca przewiduje dodanie do ustawy drugiego języka regionalnego – języka wilamowskiego.

Rozszerzenie katalogu języków regionalnych, w sytuacji, w której w dotychczasowym stanie prawnym takim językiem był jedynie język kaszubski wymaga dostosowania brzmienia przepisów ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, a także innych aktów normatywnych. Dotychczas, bowiem, brzmienie przepisów odzwierciedlało fakt, iż jedynie jeden język uznawany był za język regionalny. Szczególnie widoczne jest to w tytule ustawy, który zawiera zwrot „... o języku regionalnym” (liczba pojedyncza). Projektodawca zdecydował się więc dostosować brzmienie tytułu ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym oraz brzmienie jej przepisów, zmieniając sformułowania i formy gramatyczne użyte w liczbie pojedynczej (język regionalny) na liczbę mnogą (języki regionalne). Takie same zmiany zostały dokonane także w innych aktach normatywnych objętych zakresem projektowanej regulacji.

Obok zmian dostosowujących brzmienie przepisów, projekt przewiduje rozszerzenie składu Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych o jednego przedstawiciela społeczności posługującej się językiem wilamowskim. Przedstawiciele społeczności posługującej się językiem kaszubskim będą w dalszym stopniu reprezentowane przez dwie osoby, jak w dotychczas obowiązującym stanie prawnym. W projekcie zawarto także przepis intertemporalny dotyczący procedury dokooptowania do Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych przedstawiciela społeczności posługującej się językiem wilamowskim (art. 2 projektu).

Nadmienić należy, że projekt ustawy był przedmiotem analiz Biura Ekspertyz i Oceny Skutków Regulacji Kancelarii Sejmu dotyczących zgodności z prawem Unii

Europejskiej¹¹. Omawiany projekt był także przedmiotem analizy BEOS w trybie art. 95a ust. 3 regulaminu Sejmu¹².

III. Jak problem został rozwiązany w innych państwach, w szczególności państwach członkowskich OECD/UE?

Sposoby i zakres ochrony języków, które formalnie określone zostały jako języki regionalne lub języki mniejszości przez państwa należące do Unii Europejskiej lub państw OECD, charakteryzują się dużym zróżnicowaniem. Większość aktów prawnych regulujących te kwestie w Europie i krajach OECD odwołuje się do *Europejskiej Karty Języków Regionalnych lub Mniejszościowych* (dalej – Karta)¹³. W Karcie celowo nie zdefiniowano ani nie rozróżniono tytułowych „języków regionalnych” od „języków mniejszościowych”, mając na uwadze odmienną sytuację mniejszości w różnych państwach, a także cel Karty jakim jest ochrona i promocja języków mniejszości nie zaś określenie ich praw etnicznych czy kulturowych¹⁴. W efekcie zastosowana definicja „języki regionalne lub mniejszościowe” w Karcie odnosi się praktycznie do wszystkich mniejszościowych języków autochtonicznych¹⁵. Języki imigrantów a także dialekty języka urzędowego nie są przy tym uznawane za języki regionalne lub mniejszościowe¹⁶. W państwach, które przyjęły lub ratyfikowały Kartę, sposób klasyfikowania języków jest zróżnicowany. Na podstawie tego dokumentu wyróżnia się języki regionalne, języki mniejszości etnicznych, języki mniejszości narodowych, języki mniejszości terytorialnych (mniejszości odwołujących

¹¹ *Opinia w sprawie zgodności z prawem Unii Europejskiej komisijnego projektu ustawy o zmianie ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym oraz niektórych innych ustaw (przedstawiciel wnioskodawcy: posłanka Wanda Nowicka)*, opinia z 26 marca 2024 r., BEOS-WPEiM-787/24.

¹² *Opinia w sprawie stwierdzenia, czy komisyjny projekt ustawy o zmianie ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym oraz niektórych innych ustaw (przedstawiciel wnioskodawcy: posłanka Wanda Nowicka) jest projektem ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej w rozumieniu art. 95a regulaminu Sejmu*, opinia z 26 marca 2024 r., BEOS-WPEiM-788/24.

¹³ *European Charter for Regional or Minority Languages (ETS No. 148)*, ECRML <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=treaty-detail&treatynum=148>.

¹⁴ *Raport wyjaśniający do europejskiej karty języków regionalnych lub mniejszościowych*, Rada

Europy, s. 271-273, <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806d3648>.

¹⁵ T. Wicherkiwicz, *Języki regionalne w Europie Środkowo-Wschodniej – nowa jakość w polityce językowej, nowy wymiar tożsamości*, w: „Language, Communication, Information/Język, Komunikacja, Informacja”, I. Koutny, P. Nowak (red.), Numer specjalny Polityka językowa w Europie Środkowo-Wschodniej, 6/2011, s. 71–78.

¹⁶ *Udzielmy głosu językom regionalnym i mniejszościowym*, Rada Europy, <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806c7485>.

się do związków z państwem narodowym) i nieterytorialnych (nieposiadających swoich państw narodowych), ewentualnie wyróżnia się języki o tzw. równym statusie urzędowym lub tzw. drugie języki urzędowe, obowiązujące na określonych obszarach. Podziały i wyróżnianie języków różnych mniejszości zależy zarówno od uwarunkowań historycznych, politycznych, ekonomicznych, jak i tradycji oraz bieżącej sytuacji społecznej w państwach, które ratyfikowały Kartę. Z powyższych powodów sam sposób określania języków mniejszości (w tym wyróżnianie języków regionalnych), zakres i sposób ochrony tych języków oraz wsparcia udzielanego społecznościom, w których języki te są używane mogą być znacząco odmienne w państwach-stronach Karty. W prawodawstwie większości państw stosunkowo rzadko stosuje się określenie „język regionalny” w celu klasyfikowania lub podziału chronionych języków. Natomiast w odnoszących się do Karty aktach prawnych częściej wskazuje się na podstawie których przepisów Karty (najczęściej Części 2 – *Zobowiązania* lub Części 3 Karty – *Ustalenia praktyczne*) wybrane języki są chronione. Wynika to z faktu, iż Karta przewiduje mechanizm umożliwiający ocenę sposobu jej stosowania w państwie-stronie (art. 17 Karty) ¹⁷. Pojęcie „język regionalny” stosowane jest m.in. w ustawodawstwie: Holandii, Niemiec, Portugalii. Rząd Holandii uznaje języki fryzyjski, limburgski i dolnosaksoński za języki regionalne. W Niemczech jedynym językiem uznanym za język regionalny jest język dolnoniemiecki. Pozostałe języki chronione na podstawie Karty uznawane są za języki mniejszości, niezależnie od tego, czy władające nimi mniejszości odwołują się do swoich związków z innym państwem (lub terytorium) czy też nie. W Portugalii oficjalnie uznaje tylko jeden język regionalny – język mirandês, którego status opisany został w odrębnej ustawie. W Hiszpanii i Finlandii nie wyróżniono języków mniejszości narodowych lub języków regionalnych, natomiast wskazano na języki o tzw. równym statusie urzędowym. W Hiszpanii (w której nie wyróżnia się języków mniejszości narodowych lub języków regionalnych) wskazano na 4 języki o tzw. równym statusie urzędowym, przy czym kwestie związane z ich stosowaniem w różnych dziedzinach życia społecznego, gospodarczego czy politycznego regulowane są przez odpowiednie przepisy wydawane przez hiszpańskie wspólnoty autonomiczne. W Finlandii status równego języka urzędowego posiada język Sami obecny w czterech gminach na północy kraju. W Holandii na obszarze prowincji Fryslân język fryzyjski jest drugim językiem urzędowym. W zamorskich

¹⁷ Udzielmy głosu językom regionalnym i mniejszościowym... op.cit.

provincjach Holandii – Bonaire, Saint Eustatius i Saba (wyspy BES) – za języki urzędowe oprócz niderlandzkiego uznawane są języki angielski i język papiamentu. W niektórych państwach nie wyróżnia się języków regionalnych natomiast na podstawie Karty ochronie podlegają języki określane jako „języki mniejszości”. Przykładem takiego państwa są Czechy. Niektóre państwa niezależnie od ratyfikacji Karty i przyjęcia ustawodawstwa odnoszącego się do jej przepisów, w swoich aktach prawnych wyróżniają też języki mniejszości narodowych. Przykładem jest tu Wielka Brytania. Niektóre państwa nie ratyfikowały Karty, jednak odwołują się do jej przepisów. We Francji, gdzie Karta została przyjęta ale nie została ratyfikowana, akty prawne odwołujące się do tego dokumentu wydane zostały przez odpowiednie władze prowincji i gmin. Podstawą doboru przykładów państw było: przynależność państw do UE lub OECD, podpisanie przez dane państwo Karty, a także uznanie przez nie języków, które ze względu na swoją specyfikę są uznane lub mogłyby być uznane za języki regionalne.

Poniżej przedstawiono szczegółowe informacje o ochronie języków regionalnych lub języków mniejszości w wybranych państwach: w Czechach, Finlandii, Francji, Hiszpanii, Holandii, Niemczech, Portugalii i Wielkiej Brytanii.

Czechy

W Republice Czeskiej kwestie dotyczące języków mniejszości regulowane są na podstawie Karty. Republika Czeska podpisała Kartę 9 listopada 2000 r. i ratyfikowała ją 15 listopada 2006 r. Karta weszła w życie 1 marca 2007 r. na podstawie uchwały rządowej nr 1574 z dnia 7 grudnia 2005 r. opatrzonej załącznikiem *Deklaracja Republiki Czeskiej w sprawie wypełnienia zobowiązań wynikających z Europejskiej Karty Języków Regionalnych lub Mniejszościowych*¹⁸. Republika Czeska oświadczyła w Komunikacie, że zgodnie z Kartą za używane na jej terytorium języki mniejszości, do których będzie stosować postanowienia części II Karty uważa języki: słowacki, polski, niemiecki i romski¹⁹. Język polski i słowacki korzystają z ochrony zarówno na mocy części II, jak i wybranych artykułów części III.

¹⁸<https://vlada.gov.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rnm/dokumenty/mezinarnodni-dokumenty/evropska-charta-regionalnich-ci-mensinovyh-jazyku-17547>.

¹⁹ Sdělení č. 15/2007 Sb. m. s.; Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání podpisu Evropské charty regionálních či menšinových jazyků, <https://www.zakonyprolidi.cz/ms/2007-15>.

Finlandia

Przepisy Karty w Finlandii weszły w życie w dniu 27 lutego 1998 r. Konstytucja Finlandii (731/1999), art. 17 (Prawo do własnego języka i kultury)²⁰ stanowi, że językami narodowymi Finlandii są fiński i szwedzki. Jako języki chronione na podstawie zarówno Konstytucji Finlandii jak i Karty, wskazane zostały: język Lapończyków, jako ludności autochtonicznej, a także język Romów i innych grup etnicznych mających konstytucyjne prawo do utrzymywania i rozwijania własnego języka i kultury. Przepisy dotyczące prawa Lapończyków jako ludności autochtonicznej do używania języka Sami przed właściwymi władzami zostały określone w ustawodawstwie, głównie w *ustawie o języku Sami (1086/2003)*²¹ zapewniającej konstytucyjne prawa Lapończyków do utrzymania i rozwoju własnego języka i kultury. Ustawa zawiera przepisy dotyczące prawa Lapończyków do używania własnego języka przed sądami i innymi organami publicznymi, a także obowiązku władz w zakresie egzekwowania i promowania praw językowych Lapończyków. Sami został przy tym uznany za język urzędowy w czterech gminach w północnej Finlandii. Decyzją prezydenta Finlandii z dnia 27 listopada 2009²² w sprawie wprowadzenia w życie Europejskiej Karty Języków Regionalnych lub Języków Mniejszościowych, Finlandia zobowiązała się stosować, *mutatis mutandis*, zasady wymienione w art. 7 ust. 5 Karty do języka romskiego, języka karelskiego oraz innych języków nieterytorialnych w Finlandii, taktując je tym samym jako języki mniejszości nieterytorialnych.

Francja

Karta została podpisana przez Francję w dniu 7 maja 1999 r., ale dotychczas dokument ten nie został ratyfikowany. Zdaniem Rady Europy²³ Karta miałaby zastosowanie do następujących siedmiu języków regionalnych Francji: baskijski, bretoński, kataloński, korsykański, niderlandzki (zachodnioflamandzki i standardowy niderlandzki), niemiecki (dialekty niemieckiego i standardowego języka niemieckiego, regionalny język Alzacji-Mozeli) i oksytański. Podczas debaty parlamentarnej na temat ratyfikacji Karty²⁴ przedstawiciel rządu wskazał, że zawarte w niej zasady zostały

²⁰ https://biblioteka.sejm.gov.pl/wp-content/uploads/2015/05/Finlandia_pol010811.pdf.

²¹ Sámi Language Act/Saamen kielilaki/ Samisk spráklag, <https://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/2003/en20031086>.

²² <https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2009/20090068>.

²³ <https://www.coe.int/en/web/european-charter-regional-or-minority-languages/promoting-ratification-in-france>.

²⁴ *Ratification de la charte européenne des langues régionales ou minoritaires* (senat.fr).

uznane za sprzeczne z zasadami przyjętymi we francuskiej Konstytucji, jednak Francja, podpisując dokument, zachowała 39 z 98 zaproponowanych zobowiązań, poza minimalną liczbą 35, którą musiały podpisać państwa-strony. Jednocześnie na podstawie art. 75 ust. 1 wprowadzonego 23 lipca 2008 r. ustawą konstytucyjną o modernizacji instytucji V Republiki przyjęto, że „języki regionalne należą do dziedzictwa Francji”. Na tej podstawie rząd i władze lokalne podejmują działania mające na celu promowanie i wsparcie języków regionalnych.

W ich wyniku władze centralne, niektóre władze lokalne i regionalne (gminy Alzacji i gminy w departamencie Dolnej Nawarry, będącej administracyjnie częścią departamentu Pyrénées-Atlantiques) podpisały lokalne dokumenty zawierające postanowienia, odnoszące się do Karty²⁵.

Hiszpania

W Hiszpanii przepisy zawarte w Karcie weszły w życie w dniu 1 sierpnia 2001 r. Kwestie dotyczące uznania i ochrony języków spełniających kryteria języków mniejszości i języków regionalnych regulowane są szczegółowo przez ustawodawstwo wspólnot autonomicznych oraz odpowiednie wydziały administracji państwowej w ramach ich kompetencji. Artykuł 3 hiszpańskiej konstytucji stanowi, że język kastylijski jest hiszpańskim urzędowym językiem państwa. Wszyscy Hiszpanie mają obowiązek go znać i prawo posługiwać się nim. Pozostałe języki hiszpańskie są również uznawane za języki urzędowe w odpowiednich wspólnotach autonomicznych, zgodnie z ich statutami. W Hiszpanii oprócz urzędowego języka hiszpańskiego istnieją 4 języki o równym statusie urzędowym (*languages with equal official status*): język baskijski, kataloński, galicyjski i aranejski. Za odmiany języka katalońskiego uważa się język walencki i balearski. Kwestie dotyczące stosowania języków we wszystkich dziedzinach życia publicznego, kulturalnego i informacyjnego oraz ich wsparcie regulują odpowiednie statuty wspólnot autonomicznych.

²⁵ Np. Karta regionu Alzacji, departament Dolnej Alzacji i departamentu Górnej Alzacji. Mająca na celu promowanie języka regionalnego na podstawie Europejskiej Karty Języków Regionalnych lub Mniejszościowych, <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806d3654>.

Holandia

Królestwo Niderlandów podpisało Kartę w 1992 r. Dokument ratyfikowano w 1996 roku, zaś przepisy zawarte w Karcie weszły w życie w Holandii w dniu 1 marca 1998 r. Jej zapisy dotyczą obecnie języków: fryzyjskiego, limburgskiego, dolnosaksońskiego, romańskiego i jidysz. Języki: limburgski, dolnosaksoński, romański i jidysz są objęte ochroną wyłącznie na podstawie Części II Karty (art. 7), natomiast język fryzyjski objęty jest ochroną w prowincji Fryslân, zarówno na podstawie Części II, jak i Części III (art. 8–14). W tym ostatnim przypadku oznacza to, że na obszarze prowincji Fryslân język fryzyjski jest drugim językiem urzędowym²⁶, co zapisano w ustawie o używaniu języka fryzyjskiego²⁷ i Porozumieniu w sprawie uznania przez Niderlandów języka Limburgii²⁸. W zamorskich prowincjach Holandii – Bonaire, Saint Eustatius i Saba (wyspy BES) – za języki urzędowe oprócz niderlandzkiego uznawane są języki angielski i język papiamentu²⁹. Holenderski rząd uznaje języki fryzyjski, limburgski i dolnosaksoński za języki regionalne oraz jidysz (jidysz) i sinti-romański jako języki nieterytorialne³⁰. W celu realizacji postanowień Karty rząd Holandii zawarł specjalne porozumienia i umowy z władzami lokalnymi na obszarach, gdzie używa się języka fryzyjskiego, limburgskiego i dolnosaksońskiego, delegując tym samym większość obowiązków związanych z realizacją przepisów Karty na władze prowincji lub gmin. Na przykład w celu ochrony regionalnego języka dolnosaksońskiego jako języka regionalnego (*Regionale Nedersaksische Taal*), zwarto tzw. Przymierze Dolnosaksońskie. Porozumienie w sprawie uznania przez Niderlandy regionalnego języka dolnosaksońskiego³¹.

Niemcy

W Niemczech na podstawie Karty ratyfikowanej przez Republikę Federalną Niemiec w 1999 r. za język regionalny (*Regionalsprache*) uznany został język „dolnoniemiecki” (*Niederdeutsch*). Jest to jedyny język uznany za język regionalny

²⁶ Holenderski język migowy (NGT) jest uznawany za język urzędowy, <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/erkende-talen/de-nederlandse-gebarentaal-ngt>.

²⁷ *Wet gebruik Friese taal*, <https://wetten.overheid.nl/BWBR0034047/2014-01-01>.

²⁸ *Convenant inzake de Nederlandse erkenning van de Limburgse taal*, <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2019-64467.html>.

²⁹ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/erkende-talen/vraag-en-antwoord/erkende-talen-nederland>.

³⁰ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/erkende-talen/erkende-talen-in-nl>.

³¹ *Convenant Inzake De Nederlandse Erkenning Van De Regionale Nedersaksische Taal*, <https://open.overheid.nl/documenten/rnl-61f99fb6-c373-4fef-a75b-560a6336b49d/pdf>.

i tym samym odmienny od języków mniejszości (*Minderheitensprachen*): łużyckich, fryzyjskich, duńskiego oraz nieterytorialnych języków jidysz i romani. Jest on chroniony na podstawie art. 7 i art. 8-14 Karty. Język dolnoniemiecki jest używany w ośmiu z szesnastu niemieckich krajów związkowych (landów): w Bremie, Hamburgu, Meklemburgii-Pomorzu Przednim, Dolnej Saksonii i Szlezwiku-Holsztynie, a także w Brandenburgii, Nadrenii Północnej-Westfalii i Saksonii-Anhalt. Ze względu na podział kompetencji między rządem federalnym a krajami związkowymi, regulacje i działania na rzecz zachowania i promowania języków regionalnych i mniejszościowych w poszczególnych krajach związkowych i ich gminach różnią się. Zgodnie z niemieckim porządkiem prawnym państwo-strona Karty, Republika Federalna Niemiec jest odpowiedzialna na mocy prawa międzynarodowego za realizację wszystkich podjętych zobowiązań, jednak w krajowym podziale kompetencji ochrona i promocja języków regionalnych lub mniejszościowych (określana jako szeroko rozumiana odpowiedzialność za kulturę) leży głównie w gestii landów i władz lokalnych. Istniejące przepisy różnią się zatem znacznie w zależności od kraju związkowego, w którym realizowane są przepisy zawarte w Karcie. Na poziomie federalnym działania na rzecz dolnoniemieckiego języka regionalnego koordynuje ministerstwo właściwe ds. spraw wewnętrznych (*Bundesministerium des Innern und Heimat*, w skrócie – BMI). Pięć krajów związkowych – Brema, Hamburg, Meklemburgia-Pomorze Przednie, Dolna Saksonia i Szlezwik-Holsztyn – objęło język dolnoniemiecki ochroną na podstawie części III Karty, zaś spośród szerokiego spektrum zapisanych w niej środków, każdy z nich stworzył plan działania składający się z co najmniej 35 punktów, które te kraje związkowe zobowiązały się zrealizować. Trzy inne kraje związkowe, Brandenburgia, Nadrenia Północna-Westfalia i Saksonia-Anhalt, przyjęły ogólne deklaracje w sprawie ochrony języka dolnoniemieckiego, które znajdują się w części II Karty Językowej. Zachowanie języka, literatury i kultury dolnoniemieckiej jest wspierane w szczególności przez Instytut Dolnoniemiecki (*Institut für Niederdeutsche Sprache e.V.*, w skrócie – INS) w Bremie, którego działania są wspierane finansowo przez kilka krajów związkowych i rząd federalny. Obecnie jest to jedyna ponadregionalna organizacja promująca język dolnoniemiecki.

Portugalia

Portugalia oficjalnie uznaje tylko jeden język regionalny – język mirandês (tłumaczony najczęściej na język polski jako język mirandzki), którego status opisany

został w ustawie nr 7/99 z 29 stycznia 1999 r. zatytułowanej „Oficjalne uznanie praw językowych społeczności Mirandese”³². Na podstawie art. 2 ustawy państwo portugalskie uznało prawo do kultywowania i promowania języka mirandzkiego jako dziedzictwa kulturowego, narzędzia komunikacji i elementu tożsamości społeczności ziemi Miranda. W wyniku uchwalenia ustawy ministerstwo edukacji przyjęło zarządzenie nr 35/99 z 20 lipca 1999 r., które dało podstawy prawne do oficjalnego uznania i wsparcia nauczania języka mirandzkiego uczniom szkół podstawowych i średnich oraz do działań mających na celu promowanie języka i kultury w gminie Miranda do Douro³³.

Wielka Brytania

Wielka Brytania podpisała Kartę w dniu 2 marca 2000 r. i ratyfikowała ją w dniu 27 marca 2001 r. Karta weszła w życie w dniu 1 lipca 2001 r. W momencie składania dokumentu ratyfikacyjnego Wielka Brytania oświadczyła, że za języki regionalne lub języki mniejszości w Wielkiej Brytanii w świetle Karty uznać należy gaelicki szkocki, irlandzki, walijski, szkocki i szkocki z Ulsteru³⁴. Od 2003 r. na podstawie Karty chronione są języki: gaelicki szkocki (Cz. II i Cz. III Karty), szkocki (Cz. II Karty), irlandzki (Cz. II i Cz. III Karty), szkocki z Ulsteru (Cz. II Karty), walijski (Cz. II i Cz. III Karty), kornwalijski (Cz. II i Cz. III Karty), język Manx Gaelic używany na Wyspie Man (Cz. II i od 2023 r. Cz. III Karty)³⁵. Rząd brytyjski ponadto uznał Kornwalijszczyków za obywateli mniejszości narodowych, odwołując się do Konwencji Ramowej o Ochronie Mniejszości Narodowych z 2014 r.³⁶. W ustawodawstwie Wielkiej Brytanii dodatkowo wyróżnia się języki mniejszości narodowych (*national minority*), opierając się (oprócz przesłanek historycznych) m.in. na danych dotyczących liczby osób, które za swój główny język uznają język inny niż angielski, deklarując jednocześnie, jakim językiem posługują się na co dzień.

³² <https://files.diariodarepublica.pt/1s/1999/01/024a00/05740574.pdf>.

³³ <https://files.diariodarepublica.pt/1s/1999/07/167b00/44874487.pdf>.

³⁴ <https://rm.coe.int/16806dbae1>.

³⁵ <https://rm.coe.int/ukpr6-en/1680ac30bb>.

³⁶ <https://rm.coe.int/16800c10cf>.

IV. Podmioty, na które oddziałuje projekt

Projektowana regulacja będzie miała wpływ m.in. na następujące podmioty:

1. Społeczność lokalna związana z wilamowską tradycją, w szczególności osoby używające języka wilamowskiego. Ich aktualna liczba jest trudna do określania. Można spotkać szacunki, że np. w 2021 r. było to kilkadziesiąt osób (ok. 30)³⁷. W ramach spisu powszechnego przeprowadzonego w 2021 roku 85 osób zadeklarowało wilamowską identyfikację narodowo-etniczną³⁸. Jednocześnie 10 osób zadeklarowało używanie języka wilamowskiego w domu³⁹. Szczególny status prawny języka wilamowskiego mógłby stymulować działania na rzecz jego rewitalizacji i poszerzania grupy jego realnych użytkowników.

2. Ogół mieszkańców gminy wiejsko-miejskiej Wilamowice (18 164 osoby), w tym szczególnie mieszkańcy miasta Wilamowice 3 169 osób⁴⁰, bowiem to na jego terenie używano języka wilamowskiego. Szczególny status języka wilamowskiego może stanowić impuls dla tworzenia wizerunku miejscowości, jako szczególnie interesującej, unikalnej i stanowić atut w ramach różnych działań lokalnych zarówno na rzecz mieszkańców, jak i osób przyjezdnych.

3. Władze samorządowe, w szczególności władze gminy miejsko-wiejskiej Wilamowice, które prowadzą:

- instytucje oświatowe (przedszkole i szkoła) i będą zobowiązane do zapewnienia uczniom, których rodzice zadeklarują taką wolę, nauki języka wilamowskiego w myśl obecnych przepisów w wymiarze 3 godzin tygodniowo⁴¹ oraz zatrudniania odpowiednio przygotowanych nauczycieli języka. Samorząd jako organ prowadzący otrzyma, zależnie od liczby uczniów uczących się języka regionalnego, zwiększone środki subwencji oświatowej;

³⁷ <https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/biuletyn.xsp?documentId=61B118F2CD9D971BC12586E6003FED11>.

³⁸ W Narodowym Spisie Powszechnym Ludności i Mieszkań 2021 wilamowską przynależność narodowo-etniczną zadeklarowało 85 osób, z tego 72 na terenie gminy Wilamowice, 2 w pozostałych gminach powiatu bielskiego, 4 w Łodzi, 3 w Warszawie.

³⁹ Tablice z ostatecznymi danymi w zakresie przynależności narodowo-etnicznej, języka używanego w domu oraz przynależności do wyznania religijnego. <https://stat.gov.pl/spisy-powszechne/nsp-2021/nsp-2021-wyniki-ostateczne/tablice-z-ostatecznymi-danymi-w-zakresie-przynaleznosci-narodowo-etnicznej-jezyka-uzywanego-w-domu-oraz-przynaleznosci-do-wyznania-religijnego,10,1.html?pdf=1>.

⁴⁰ Regionalny Bank Danych <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/teryt/jednostka>.

⁴¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków i sposobu wykonywania przez przedszkola, szkoły i placówki publiczne zadań umożliwiających podtrzymywanie poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej uczniów należących do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym (Dz.U. 2023 poz. 2737).

- lokalne instytucje kultury takie jak: Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury w Wilamowicach, Muzeum Kultury Wilamowskiej.

4. Instytucje rządowej administracji publicznej działające na rzecz ochrony i praw mniejszości oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym:

- minister właściwy do spraw mniejszości narodowych i etnicznych⁴², realizujący zadania państwa w zakresie wspierania mniejszości narodowych i etnicznych określone w art. 18 ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych poprzez transparentne rozdysponowanie środków uwzględnionych w części 43 budżetu państwa na dotacje celowe i podmiotowe dla instytucji i organizacji mniejszości językowych oraz grup używających języka regionalnego;
- minister właściwy do spraw oświaty i wychowania odpowiedzialny za przygotowanie podstawy programowej nauczania (dla wszystkich etapów kształcenia), dopuszczanie (i ewentualne dofinansowanie wydawania) podręczników i pomocy naukowych dla mniejszości, w tym dotyczących ich historii oraz coroczne wydawanie rozporządzenia dotyczącego podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego – w tym ustalenia zasad zwiększenia subwencji z tytułu objęcia uczniów nauką języka mniejszości, historii i kultury;
- minister właściwy do spraw kultury i dziedzictwa narodowego odpowiedzialny za wspieranie instytucji kultury, muzeów, w tym istotnych dla mniejszości oraz mogący, na mocy art. 1 o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej⁴³ wspierać finansowo, w ramach mecenatu państwa, realizację planowanych na dany rok zadań związanych z polityką kulturalną państwa, prowadzonych przez instytucje kultury i inne podmioty nienależące do sektora finansów publicznych;
- minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego i nauki prowadzący „Narodowy Program Rozwoju Humanistyki”, w którym w trybie konkursowym uprawnione podmioty (w tym: uczelnie, instytuty badawcze, inne podmioty prowadzące działalność naukową) mogą ubiegać się o finansowanie projektów, np. dotyczących opracowania specjalistycznych opracowań i słowników.

5. Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji oraz instytucje publicznej radiofonii i telewizji zobowiązane do uwzględniania w ramach realizacji misji publicznej także

⁴² Obecnie Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji.

⁴³ (Dz.U. z 2020 r. poz. 194).

„potrzeb społeczności posługującej się językiem regionalnym, w tym emitowanie programów informacyjnych w języku regionalnym”⁴⁴.

6. Organizacje społeczne działające na rzecz wilamowskiej społeczności oraz rewitalizacji języka. Szczególną rolę odgrywa Stowarzyszenie na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego miasta Wilamowice "Wilamowianie"⁴⁵. Jest ono inicjatorem nadania językowi szczególnego statusu oraz organizowało naukę tego języka. Szczególny status prawny języka wilamowskiego umożliwi stowarzyszeniu uzyskanie wsparcia materialnego (dotacje podmiotowe i celowe). Z drugiej strony zaangażowanie organizacji społecznych wydaje się konieczne dla wdrożenia ustawy.

7. Instytucje naukowe i naukowcy realizujący badania m.in. z dziedzin lingwistyki, socjolingwistyki, kulturoznawstwa, etnologii. Szczególny status języka powinien stymulować działalność dydaktyczną i badania związane z formalnym wprowadzeniem nauczania języka wilamowskiego do szkoły tj. z kodyfikacją/standaryzacją języka, przygotowaniem materiałów dydaktycznych, słowników, metodyki pracy, kształceniem nauczycieli języka⁴⁶.

V. Informacje o zakresie, czasie trwania i wynikach konsultacji

W ocenie skutków regulacji dołączonej do uzasadnienia projektu wskazano, iż proponowaną nowelizację skonsultowano zgodnie z ustawą z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie z organizacjami oraz mieszkańcami miasta. Konsultacje odbywały się w większości przypadków w formie wywiadów fokusowych z członkami poszczególnych organizacji społecznych:

- Stowarzyszenie Wilamowianie (udział brało ponad 90 osób);
- Regionalny Zespół Pieśni i Tańca „Wilamowice” (udział brało ponad 70 osób);
- Koło Gospodyń Wiejskich (udział brało ponad 100 osób);
- inne organizacje społeczne, konfesyjne (łącznie udział brało ponad 500 osób);

⁴⁴ Artykuł 21 ust. 1a punkt 8a ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (Dz. U. z 2022 r. poz. 1722).

⁴⁵ https://www.powiat.bielsko.pl/strona-602-stowarzyszenie_na_rzecz_zachowania.html.

⁴⁶ Naukowcy byli już zaangażowani w działania na rzecz rewitalizacji języka. Wydział „Artes Liberales” Uniwersytetu Warszawskiego zrealizował grant badawczy wprost odnoszący się do praktycznych działań na rzecz rewitalizacji języka wilamowskiego. Rewitalizacja języka wilamowskiego | Uniwersytet Warszawski (uw.edu.pl), <https://www.uw.edu.pl/rewitalizacja-jezyka-wilamowskiego>.

- mieszkańcy (łącznie udział brało ponad 400 osób).

Projektodawca wskazuje, iż „przychylnie o proponowanej regulacji prawnej wyrażili również władze samorządowe miasta i gminy Wilamowice a także powiatu bielskiego. Swoją pozytywną opinię wyrazili również specjaliści w dziedzinie społeczności i języków mniejszościowych oraz rewitalizacji zagrożonych języków z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytetu Śląskiego, Polskiej Akademii Nauk i wszyscy naukowcy skupieni w *Accademia Wilamowicziana-Wymysiöeryśy Akademij*.

VI. Wpływ na sektor finansów publicznych

Przedłożony projekt będzie miał skutki dla budżetu państwa. Precyzyjne oszacowanie tych kosztów nie jest możliwe, ponieważ będą one zależeć od aktywności społeczności lokalnej i organizacji wilamowskich (liczba uczniów, liczba i jakość wniosków o dofinansowanie, dotacje celowe i podmiotowe), jak i od decyzji podmiotów wspierających.

W pierwszym etapie wdrażania regulacji koszty będą związane głównie z przygotowaniem podstawy programowej, programów nauki, pomocy naukowych oraz z przygotowaniem nauczycieli. W dalszej perspektywie koszty dotyczące edukacji będą w istotnej mierze zależeć od liczby uczniów objętych nauką języka wilamowskiego. Nauka odbywałaby się na pisemny wniosek rodziców i byłaby organizowana według zasad określonych w rozporządzeniu, w myśl którego obecnie są to 3 godziny zajęć tygodniowo. Po zgłoszeniu nauka języka staje się obowiązkowa i jest też przedmiotem oceniania. Przedstawiciel samorządu szacował w 2016 r., że po uznaniu języka za regionalny mogłoby się go uczyć 150-200 uczniów⁴⁷. Edukacja na lekcjach dodatkowych objęła nieco później 60 osób. W polskim systemie finansowania oświaty „pieniądze idą za uczniem”. W dużym uproszczeniu można szacować, że zwiększenie subwencji z tytułu kształcenia w zakresie języka regionalnego, przy zachowaniu obecnej formuły i zasad finansowania, nie będzie niższe niż 8,3 tys. zł na jednego ucznia rocznie⁴⁸. Jednocześnie nie można zakładać, że rodzice wszystkich

⁴⁷ <https://www.portalsamorzadowy.pl/komunikacja-spoleczna/mieszkancy-wilamowic-chca-by-ich-jezyk-uznano-za-regionalny,84985.html>.

⁴⁸ Zastosowano uproszczony szacunek polegający na podziale kwoty zwiększenia subwencji przez liczbę uczniów. W roku szkolnym 2023/24 liczba uczniów uczących się kaszubskiego wynosiła 22 tys. Kwota subwencji oświatowej naliczona przy podziale subwencji w 2023 roku na mniejszość posługującą się językiem regionalnym wyniosła 184,2 mln zł. Informacja za pismem MEiN do RPO. Odpowiedz_MEiN_jez_niemiecki_nauczanie_ponowne_27.07.2023.pdf (brpo.gov.pl).

uczniów wilamowskiej szkoły zgłoszą swoje dzieci do nauki języka, historii i kultury – niemniej jednak w takim przypadku maksymalne zwiększenie subwencji przekroczyłoby 3 mln zł rocznie.

Druga, istotna z punktu widzenia wdrożenia przepisów ustawy, grupa kosztów budżetu państwa to wydatki na zadania związane z ochroną, zachowaniem i rozwojem tożsamości kulturowej mniejszości narodowych oraz na zachowanie i rozwój języka regionalnego (art. 18 ustawy o mniejszościach) przewidziane w części 43. budżetu państwa. Największa ich część jest zawarta w dziale 921 – *Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego*. Środki są rozdysponowywane, po rozpatrzeniu stosownych wniosków w procedurze konkursowej w formie:

- dotacji celowych przekazywanych organizacjom mniejszości m.in. na działalność kulturalną, organizowanie imprez, wydawanie książek, czasopism w języku regionalnym, wspieranie programów telewizyjnych i audycji radiowych realizowanych przez mniejszości lub realizowanych w języku regionalnym, ochronę miejsc związanych z kulturą mniejszości lub z językiem regionalnym, prowadzenie bibliotek oraz dokumentacji życia kulturalnego i artystycznego mniejszości lub bibliotek oraz dokumentacji dotyczących języka regionalnego;
- dotacji podmiotowych dla organizacji mniejszości oraz instytucji mających istotne znaczenie dla podtrzymywania i rozwoju kultury mniejszości.

Jednocześnie trudno jest przewidzieć jakie środki finansowe będą możliwe do uzyskania przez organizacje działające na rzecz języka wilamowskiego z uwagi na brak w systemie wspierania przez władze publiczne algorytmu, który określałby zasady ustalania ogólnej kwoty środków przeznaczonych na dotacje dla organizacji mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym, jak i algorytmu podziału dla poszczególnych organizacji i ich projektów (przy składaniu wniosku o dotacje celowe wypełnia się ramowy wzór formularza o liczbie odbiorców zadań służących podtrzymaniu tożsamości kulturowej mniejszości narodowych i etnicznych oraz zachowaniu języka)⁴⁹.

⁴⁹ Zasady postępowania przy udzielaniu dotacji - Mniejszości Narodowe i Etniczne – Portal Gov.pl (www.gov.pl).

VII. Wpływ na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość oraz na rodzinę, obywateli i gospodarstwa domowe

Wpływ regulacji na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość będzie bardzo ograniczony i lokalny. Szczególny status języka może przyczyniać się do rozwoju turystyki etnograficznej/kulturowej. Koncepcja prowadzenia w tym kierunku zorganizowanych długofalowych działań była rozwijana w ramach grantu: *Stworzenie klastra turystycznego w gminie Wilamowice w oparciu o język wymysiöeryś i związaną z nim kulturę*. Wśród celów priorytetowych tego projektu, poza zmianą postaw językowych Wilamowian i mieszkańców sąsiednich miejscowości, był rozwój turystyczny oparty na turystyce kulturowej i języku wilamowskim⁵⁰.

Inny aspekt możliwości wykorzystania języka wilamowskiego w działalności gospodarczej to jego swoista komercjalizacja, czyli np. wykorzystywanie w działaniach marketingowych i reklamowych. Skojarzenie określonych produktów – przedstawianych także w języku regionalnym – z unikalnością, lokalnością oraz tradycją może służyć ich wyróżnieniu. Odnotowano już przykład takiego działania i choć nie jest ono związane z formalnym statusem języka to pokazuje możliwości wykorzystania języka wilamowskiego jako elementu budowy marki regionalnej⁵¹.

VIII. Zmiana obciążeń regulacyjnych (w tym obowiązków informacyjnych) wynikających z projektu

Skutkiem dodania kolejnej grupy obywateli polskich do grona osób posługujących się językiem regionalnym w rozumieniu ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym będzie objęcie wskazanej grupy prawami wynikającymi z tej ustawy, tj. m.in. prawem do używania i pisowni swoich imion i nazwisk zgodnie z zasadami pisowni danego języka regionalnego, w szczególności do rejestracji w aktach stanu cywilnego i dokumentach tożsamości, czy też możliwość otrzymywania dotacji celowych lub podmiotowych m.in. na działalność instytucji kulturalnych związanych z danym językiem regionalnym. Jednocześnie organy władzy publicznej obowiązane do podejmowania odpowiednich

⁵⁰ Projekt nr 66 / UD / SKILLS / 2015, finansowany przez Fundację na Rzecz Nauki Polskiej w ramach konkursu IMPULS.

⁵¹ W 2011 roku powstała pierwsza dwujęzyczna reklama firmy ubezpieczeniowej, zawierająca wilamowskie słowo ubezpieczenia, czyli ferzyhyn.

J. Majerska-Sznajder, *Rozwój i stan krajobrazu językowego – przypadek języka wilamowskiego, Adeptus pismo humanistów nr 14. 2019 r.* The development and current state of the linguistic landscape – the case of the Wymysorys language | Adeptus (ispan.edu.pl).

środków na rzecz osób posługujących się językiem regionalnym będą zobowiązane do objęcia zakresem swoich działań tej grupy.

IX. Wpływ na rynek pracy

Wpływ regulacji na rynek pracy należy uznać za ograniczony, może dotyczyć wyłącznie lokalnego rynku pracy i możliwości związanych z rozwojem turystyki etnograficznej, organizacją zajęć edukacyjnych, aktywizacją organizacji pozarządowych, które także mogą być pracodawcą (nie opierać się wyłącznie na pracy społeczników i wolontariuszy).

X. Wpływ na pozostałe obszary

Ryzyka związane z procesem wdrażania projektowanej regulacji (wprowadzaniem formalnej edukacji wilamowskiego) dotyczą zarówno problemów widocznych na przykładzie już nauczanego języka regionalnego (kaszubskiego) i języków mniejszości, jak i problemów związanych ze specyfiką sytuacji socjolingwistycznej języka wilamowskiego (bardzo mała liczebność grupy, zerwanie międzypokoleniowej transmisji języka). Dotyczą one:

- trudności z przygotowaniem właściwej metodyki nauczania⁵²,
- problemów przygotowania nauczycieli i ich dostępu do wsparcia metodycznego w zakresie nauczania przedmiotów niektórych mniejszości⁵³ oraz problemów z brakiem zatwierdzonych podręczników dla wszystkich etapów kształcenia,
- problemów wynikających z nieodpowiedniego przygotowania nauczycieli, którzy sami nie zawsze płynnie władają językiem,
- negatywnego stosunku części dzieci do nauki języka, którą traktują jako dodatkowe obciążenie, co skutkuje zniechęceniem i brakiem ciągłości nauczania⁵⁴.

⁵² A. Kożykowska, *Komentarz do podstawy programowej języka regionalnego - języka kaszubskiego*, w *Edukacja kaszubska*, R. Mistarz (red.), Seria Cenne Praktyki, Tom VIII Centrum Edukacji Nauczycieli w Gdańsku, Gdańsk 2018 https://www.pcen.gda.pl/files/userfiles/wp-content/uploads/2019/01/CENne_Edukacja_kaszubska_on_Line.pdf.

⁵³ Informacja o wynikach kontroli *Działalności organów administracji publicznej dotycząca podtrzymywanie tożsamości kulturowej i językowej mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym*, Najwyższa Izba Kontroli, Warszawa 2021. <https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/tozsamosc-mniejszosci-narodowych-i-etnicznych.html>

⁵⁴ N. Dołowy-Rybińska, „Nikt za nas tego nie zrobi”. Praktyki językowe i kulturowe młodych aktywistów mniejszości językowych Europy, *Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika*, 2017, s. 103-104,

<https://monografie.fnp.org.pl/monografie/images/Files/1N80LvUyEiKWpToIF4tAenRZHJBmfGxl.pdf>.

Sytuacja socjolingwistyczna języka wilamowskiego sprawia, że wprowadzenie jego formalnej nauki do szkół może być traktowane w kategoriach wsparcia jego rewitalizacji. W literaturze uznaje się, że powodzenie takiego przedsięwzięcia zależy także od wyjściowej kondycji wspólnoty językowej. Badacze zagadnienia wskazują, że aby zaprojektować odpowiednie działania mające na celu ocalenie lub rewitalizację języka niezbędne jest określenie etnolingwistycznej witalności danej wspólnoty językowej (ang. *ethnolinguistic vitality*), czyli jej zdolności do zachowania i ochrony swojego istnienia jako grupy odróżniającej się tożsamościowo i językowo od innych grup⁵⁵. Podkreślając niewątpliwy dorobek i determinację działających społecznie osób, które z czasem stały się także naukowcami zajmującymi się „rewitalizacją języka wilamowskiego” należy stwierdzić, że bardzo trudno znaleźć dane dotyczące liczby obecnych użytkowników, czy liczby potencjalnych nowych użytkowników tego języka. Można przyjąć, że wdrażanie regulacji pozwoliłoby zweryfikować różne opinie, niosąc także zagrożenie, że nie uda się na trwałe wprowadzić go w Wilamowicach choćby na etapie przedszkola i szkoły podstawowej.

Odrębną kwestią jest przygotowanie podstawy programowej, programów nauczania i pomocy naukowych w zakresie historii i kultury. Jeśli mają one służyć rozwojowi różnorodności i bogactwa kulturowego oraz językowego całej zbiorowości, to ważne jest unikanie budowy poczucia odrębnej tożsamości głównie w opozycji do grupy większościowej, czy w oparciu o poczucie skrzywdzenia, czy też wyższości. Generalnie podjęcie tematu losów (historii i kultury) grupy mniejszościowej z punktu widzenia jej doświadczenia i perspektywy oznacza często zakwestionowanie dotychczasowych ogólnych interpretacji oraz wyartykułowanie nowych stanowisk wynikających z diametralnie odmiennego postrzegania tych samych zdarzeń i doświadczeń przez reprezentantów różnych stron minionych konfliktów⁵⁶. Wśród argumentów na rzecz nadania językowi wilamowskiemu szczególnego statusu niekiedy wskazuje się na to, że będzie ono stanowić formę zadośćuczynienia za krzywdy, a analizy relacji Wilamowian o wydarzeniach z czasów drugiej wojny

⁵⁵ Za. N. Dołowy-Rybińska, *Odwracanie zmiany językowej i rewitalizacja języków mniejszościowych* *Odwracanie zmiany językowej i rewitalizacja języków mniejszościowych - Leksykon studiów nad granicami i pograniczami* / Uniwersytet Wrocławski.

⁵⁶ T. Król, „Góry, pagórki, przykryjcie nas”. *Analiza opowieści wspomnieniowych Wilamowian o Volksliście i powojennych prześladowaniach*. Praca doktorska napisana pod kierunkiem dr. hab. Nicole Dołowy-Rybińskiej, prof. ISPAN. <https://ispan.waw.pl/default/wp-content/uploads/rozprawa-doktorska-mgra-tymoteusza-krola.pdf>.

światowej i okresu powojennego uwidaczniają elementy budowy narracji o poczuciu własnej tożsamości i w pewnej opozycji do obrazu i charakterystyki Polaków⁵⁷.

Przyjęcie projektowanej regulacji może wpłynąć na dążenie do dalszego poszerzenia katalogu języków/gwar/dialektów chronionych na mocy ustawy o mniejszościach, a także do zapoczątkowania szerszej debaty o prawnych rozwiązaniach w materii ochrony języków.

Rozwój idei regionalizmu w Polsce wiąże się z oddolnymi inicjatywami dotyczącymi ochrony dziedzictwa kulturowo-językowego różnych regionów, społeczności lokalnych, grup mających poczucie swojej odrębności. W Polsce językoznawcy wskazują na gwary, etnolekty, które wykazują silne tendencje emancypacyjne. Są to gwary śląskie, kurpiowskie czy podhalańskie, przy czym wszystkie one mają zróżnicowane gatunkowo piśmiennictwo⁵⁸. W debacie na temat języków zagrożonych pojawiła się idea ochrony gwarowych odmian polszczyzny – podkreśla się, że toczą się prace nad słownikami gwary i kultury Podhala, gwar Lubelszczyzny, czy gwar wybranych miejscowości lub niewielkich obszarów gwarowych w Wielkopolsce⁵⁹. Działania na rzecz trwałej prawnej ochrony języka prowadzą obecnie nie tylko Ślązacy⁶⁰. Są to także dążenia Kurpiów⁶¹, czy Podhalan.

Jednocześnie w obecnym stanie prawnym każda idea uzyskania trwałego, systemowego, wymiernego wsparcia państwa dla ochrony tradycji językowo kulturowej określonej grupy – niezależnie od jej specyfiki – prowadzi do idei nowelizacji ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz języku regionalnym. W opinii prof. G. Janusza wynika to z powiązania ochrony podmiotowej z tej ustawy ze zobowiązaniami wynikającymi z Karty⁶². Polska podpisała Kartę w 2003 r. natomiast weszła ona w życie po ratyfikacji, w czerwcu 2009 r. już po uchwaleniu ustawy

⁵⁷ T. Król, *Świętowanie w opowieściach wspomnieniowych Wilamowian o powojennych prześladowaniach*, Kultura i Społeczeństwo 2022 nr. 1. http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.ojs-doi-10_35757_KiS_2022_66_1_4.

⁵⁸ B. Wyderka, *Śląskie dylematy językowe*, Wystąpienie na Konferencji Europejskie i regionalne instrumenty ochrony języków zagrożonych, (red.) L. M. Nijakowski, Warszawa 2014 s.75. [https://orka.sejm.gov.pl/WydBAS.nsf/0/988B9C60C56984A1C1257D50003FEDCD/\\$file/Języki_zagrozone.pdf](https://orka.sejm.gov.pl/WydBAS.nsf/0/988B9C60C56984A1C1257D50003FEDCD/$file/Języki_zagrozone.pdf).

⁵⁹ H. Karaś, *Jak chronić ginące gwary i dialekty*, Wystąpienie na Konferencji Europejskie i regionalne instrumenty ochrony języków zagrożonych, op. cit.

⁶⁰ Obecnie poselski projekt zawarty w druku 233.

⁶¹ Konferencja w Myszyncu. *Kurpie powalczą o swój język*, 25 maja 2023.

<https://podlaskie.eu/spoleczenstwo/konferencja-w-myszyncu-kurpie-powalcza-o-swoj-jezyk.html>

https://muzeum.ostroleka.pl/?page_id=1027.

⁶² G. Janusz, *Propozycje zmian prawnych w zakresie ochrony języków zagrożonych*, Wystąpienie na Konferencji Europejskie i regionalne instrumenty ochrony języków zagrożonych... op. cit.

o mniejszościach narodowych i etnicznych z 2005 r.⁶³. Jednocześnie w swoim oficjalnym oświadczeniu Polska stwierdziła, że ma zamiar stosować Kartę zgodnie z przepisami tej ustawy⁶⁴. Karta jest typem umowy międzynarodowej, której przepisy mogą być zastosowane wprost, bez odrębnej ustawy implementującej, a do wprowadzenia zmian wystarcza jedynie złożenie uzupełniającego oświadczenia rządowego. Polska zadeklarowała, iż wszystkie uznane w ustawie o mniejszościach języki podlegają Karcie⁶⁵. Przy czym wszystkie języki objęto takim samym zestawem zobowiązań wynikających z Części III Karty. Nie dążono do dostosowania regulacji do indywidualnej sytuacji każdego z języków. W praktyce wskazuje się na trudność z wypełnieniem wszystkich podjętych zobowiązań wobec takich języków jak ormiański, czeski, słowacki, karaimski, tatarski i jidysz. W tym kontekście postuluje się konsultacje z przedstawicielami osób mówiących w tych językach dla znalezienia elastycznych rozwiązań, które najlepiej odpowiadałyby sytuacji każdego z nich⁶⁶.

Formułowana jest opinia, że jeśli mamy szerzej chronić bogactwo językowe społeczeństwa polskiego (nie wnikając w status lingwistyczny), to nowelizacja przepisów ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz języku regionalnym polegająca na poszerzaniu listy języków regionalnych nie jest najlepszym instrumentem prawnym⁶⁷. Dodajmy, że choć jest to rozwiązanie stosunkowo proste legislacyjnie, to kreuje ono sytuację, w której podejmowane są zobowiązania trudne, a niekiedy niemożliwe do pełnej realizacji, co tworzy także pewien obszar fikcji prawnej. W odniesieniu do języka wilamowskiego trudno zakładać uzyskanie ciągłości edukacji na poszczególnych etapach kształcenia formalnego uwieńczone uzyskaniem matury z języka wilamowskiego jako języka regionalnego.

⁶³ Europejska Karta języków regionalnych lub mniejszościowych, sporządzona w Strasburgu dnia 5 listopada 1992 r. (Dz.U. 2009 nr 137 poz. 1121), <https://www.gov.pl/web/mniejszosci-narodowe-i-etniczne/europejska-karta-jezykow-regionalnych-lub-mniejszosciowych>.

⁶⁴ Oświadczenie rządowe z dnia 22 maja 2009 r. w sprawie mocy obowiązującej Europejskiej karty języków regionalnych lub mniejszościowych, sporządzonej w Strasburgu dnia 5 listopada 1992 r. (Dz.U.2009 nr. 137 poz. 1122).

⁶⁵ Polska, obok Rumunii, jest państwem-sygnatariuszem Karty języków, które wskazało zdecydowanie najliczniejszą grupę podmiotów objętych ochroną na podstawie Karty (14 ormiański, białoruski, czeski, niemiecki, karaimski, kaszubski, łemkowski, litewski, romski, rosyjski, słowacki, tatarski, ukraiński i jidysz) – większość państwa wskazała tylko kilka języków. Natomiast Rumunia dokonała wyraźnego rozróżnienia w zakresie swoich zobowiązań, obejmując zobowiązaniami ogólnymi z Karty 20 języków mniejszości, zaś zobowiązaniami szczegółowymi z części III Karty już tylko 10 języków.

⁶⁶ C. Brohy, V. Climent-Ferrando, A. Oszmiańska-Pagett, F. Ramallo, *Europejska Karta Języków Regionalnych lub Mniejszościowych – Zajęcia w klasie*, Rada Europy, maj 2019 r. s. 17, <https://rm.coe.int/ecrml-educational-toolkit-pl/1680a2d5a4>.

⁶⁷ G. Janusz, *Propozycje zmian prawnych w zakresie ochrony języków zagrożonych*, Wystąpienie na sejmowej konferencji: *Europejskie i regionalne instrumenty ochrony języków zagrożonych...* op.cit.

XI. Planowane wykonanie przepisów aktu prawnego

Zgodnie z art. 10 projektu, ustawa wejdzie w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia.

XII. W jaki sposób i kiedy nastąpi ewaluacja projektu oraz jakie mierniki zostaną zastosowane?

Projektodawcy nie wskazują sposobu ani terminu ewaluacji.

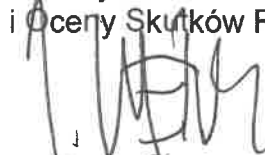
Autorzy:

Krzysztof Niewęglowski, Paweł Kościelny (pkt I, II, V, VIII, XI, XII)
eksperti ds. legislacji
w Biurze Ekspertyz
i Oceny Skutków Regulacji

Justyna Osiecka-Chojnacka (pkt IV, VI, VII, IX, X)
specjalista ds. społecznych
w Biurze Ekspertyz
i Oceny Skutków Regulacji

Natalia Firlej, dr Marta Karkowska (pkt III)
specjaliści w Wydziale Oceny Skutków Regulacji
w Biurze Ekspertyz
i Oceny Skutków Regulacji

Akceptował:
Wicedyrektor Biura Ekspertyz
i Oceny Skutków Regulacji

Ziemowit Cieślik

ZARZĄD

PREZES

Andrzej Płonka
POWIAT BIELSKI (woj. śląskie)

WICEPREZESI

Tadeusz Chrzan
POWIAT JAROSŁAWSKI

Jan Grabkowski
POWIAT POZNAŃSKI

Jerzy Kolarz
POWIAT BUSKI

Adam Krzysztoń
POWIAT ŁĄCUBSKI

Krzysztof Maćkiewicz
POWIAT WĄBRZESKI

Marian Niemirski
POWIAT PRZYSUSKI

Sławomir Snarski
POWIAT BIELSKI (woj. podlaskie)

Zbigniew Szumski
POWIAT ŚWIEBODZIŃSKI

CZŁONKOWIE

Mirosław Czapla
POWIAT MALBORSKI

Zbigniew Deptuła
POWIAT MAKOWSKI

Jarosław Dudkowiak
POWIAT GŁOGOWSKI

Ewa Janczar
MIASTO NA PRAWACH POWIATU
m.st. WARSZAWA

Józef Matysiak
POWIAT RAWSKI

Andrzej Nowicki
POWIAT PISKI

Wojciech Pałka
POWIAT KRAKOWSKI

Andrzej Potępa
POWIAT BRZESKI

Radosław Roszkowski
POWIAT PRUDNICKI

Dariusz Szustek
POWIAT ŁUKOWSKI

Tomasz Tamborski
POWIAT KOŁOBZESKI

Mirosław Waliński
POWIAT GARWOLIŃSKI

KOMISJA REWIZYJNA

PRZEWODNICZĄCY

Józef Swaczyna
POWIAT STRZELECKI

Z-CZ PRZEWODNICZĄCEGO

Andrzej Szymanek
POWIAT WIERUSZOWSKI

CZŁONKOWIE

Zdzisław Brezeń
POWIAT OŁAWSKI

Andrzej Ciolek
POWIAT GOŁDAPSKI

Zdzisław Gamański
POWIAT CHEŁMIŃSKI

Krzysztof Nosal
POWIAT KALISKI

Andrzej Opala
POWIAT ŁÓDZKI WSCHODNI

Waldemar Trzaska
POWIAT RADOMSKI

Bogdan Zieliński
POWIAT WYSOKOMAZOWIECKI

DYREKTOR BIURA

Rudolf Borusiewicz

Or.A.0531/71/24

Warszawa, 9 kwietnia 2024 roku

SEKRETARIAT ZŁOY SZEFATKO
L.dz. DS.1804.110.2024
Data wpływu 10.04.2024

Szanowny Pan

Dariusz Salamończyk

Zastępca Szefa Kancelarii Sejmu

Szanowny Panie Ministrze,

w nawiązaniu do korespondencji z 28 marca br. w sprawie projektu ustawy o zmianie ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym oraz niektórych innych ustaw (SH.020.102.2024) przedkładam opinię Związku Powiatów Polskich do przedmiotowego projektu.

Związek Powiatów Polskich nie zgłasza uwag w zakresie merytorycznej materii projektu.

Jednakże zwracamy uwagę na konieczność uzupełnienia uzasadnienia projektu zgodnie z wytycznymi Regulaminu Sejmu dla projektów ustaw. W myśl art. 34 ust. 2 pkt 5 Regulaminu Sejmu do projektu ustawy dołącza się uzasadnienie, które powinno wskazywać źródła finansowania, jeżeli projekt ustawy pociąga za sobą obciążenie budżetu państwa lub budżetów jednostek samorządu terytorialnego. Projektodawcy co prawda w części uzasadnienia obejmującej Ocenę Skutków Regulacji w pkt 3 wskazali na wpływ regulacji na dochody i wydatki sektora finansów publicznych. Oszacowano skutki finansowe doskonalenia nauczycieli oraz dodano, że zmiana ustawy będzie miała wpływ na wysokość subwencji oświatowej, nie podano jednak o jakich skutkach finansowych w tym zakresie mowa. Jednakże zgodnie z przywołaną zasadą z Regulaminu Sejmu projektodawcy nie określili źródła sfinansowania tychże wydatków.

Zgodnie z art. 3 ust. 2 ustawy o finansowaniu zadań oświatowych środki niezbędne do realizacji zadań oświatowych jednostek samorządu terytorialnego, w tym na wynagrodzenia nauczycieli oraz utrzymanie placówek wychowania przedszkolnego, szkół i placówek, są zagwarantowane w dochodach jednostek

WYDZIAŁ OBSŁUGI PREZYDIUM SEJMU

L.dz. SPS-KP.020.105.8.2024
11.04.2024

Data wpływu

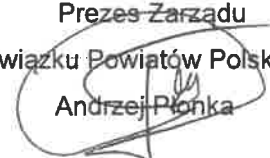
samorządu terytorialnego. Źródłem dochodu co do zasady mającym służyć finansowaniu oświaty jest część oświatowa subwencji ogólnej ustalana w oparciu o art. 28 ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego. Jakakolwiek więc zmiana w zakresie realizacji zadań oświatowych musi więc skutkować odpowiednim zwiększeniem wysokości części oświatowej subwencji ogólnej. Tym bardziej, że aktualny poziom niedoszacowania jej wysokości powoduje, że subwencja oświatowa nie wystarcza nawet na pokrycie bieżących kosztów funkcjonowania oświaty.

Projektodawcy powinni więc zadbać o zagwarantowanie wzrostu części oświatowej subwencji ogólnej w związku z proponowanymi w projekcie nowymi zadaniami oświatowymi. W innym razie finansowanie proponowanych zmian odbędzie się w ramach puli środków, które aktualnie – w i tak już niewystarczającym stopniu – służą realizacji pozostałych zadań oświatowych.

Dodatkowo zwracam uwagę, że aktualnie na etapie skierowania do sejmowej Komisji Mniejszości Narodowych i Etnicznych pozostaje poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym oraz niektórych innych ustaw (druk 233) dotyczący języka śląskiego.

Z poważaniem

Prezes Zarządu
Związku Powiatów Polskich
Andrzej Piłonka

11.04.2024 14:40

Pan
Dariusz Salomończyk
Z-ca Szefa Kancelarii Sejmu

Szanowny Panie Ministrze,
w odpowiedzi na pismo z dnia 28 marca br. dot. komisyjnego projektu ustawy – o zm.
ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym oraz
niektórych innych ustaw, w załączeniu przesyłam opinię otrzymaną z Urzędu
Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego.

Z poważaniem,
Lidia Sztramska
Koordynator Komisji i
Organów Opiniotwórczo-Doradczych

.....
Związek Województw RP
ul. Świętojerska 5/7
00-236 Warszawa
Phone +48(22) 831 14 41
Mobile +48 511 271 869
www.polskieregiony.pl

**POLSKIE
REGIONY**

SEKRETARIAT Z-CA SZEFY KS
L. dz. DS. 1804.114.2024
Data wpływu 12.04.2024

WYDZIAŁ OBSŁUGI PREZYDIUM SEJMU
L. dz. SPS-WP.020.105.9.2024
Data wpływu 12.04.2024

WICEMARSZAŁEK
WOJEWÓDZTWA
ZACHODNIOPOMORSKIEGO

WWS-IV.1122.2.2024

Szczecin, 05.04.2024 r.

Pan
Jakub Mielczarek
Dyrektor
Biura Związku Województw RP

OPINIA
WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO

dotycząca projektu ustawy o zmianie ustawy o mniejszościach narodowych
i etnicznych oraz o języku regionalnym oraz niektórych innych ustaw.

Województwo Zachodniopomorskie po zapoznaniu się z w/w projektem ustawy –
- nie wnosi uwag.

Działania podejmowane przez Wilamowian, w zakresie dbałości o dziedzictwo kulturowe, język oraz historię - zasługują na podziw. Każde pozytywne działanie na rzecz wzmocnienia mniejszości narodowych, etnicznych czy reprezentujących języki regionalne, świadczą nie tylko o dojrzałości obywatelskiej społeczeństwa większościowego, ale także o świadomym pielęgnowaniu tożsamości różnorodności w Polsce. Przedłożony projekt w/w ustawy w pełni zasługuje na akceptację, a tym samym na uznanie języka wilamowskiego jako regionalnego w Polsce.

z poważaniem

z up. Marszałka Województwa
Rafał Rosiński
Wicemarszałek Województwa
Zachodniopomorskiego
/podpisano kwalifikowanym podpisem elektronicznym/

Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego

ul. Marszałka Józefa Piłsudskiego 40, 70-421 Szczecin, tel. (+48 91) 45 42 995, (+48 91) 45 42 996
www.wzp.pl, wicemarszalek@wzp.pl

SĄD NAJWYŻSZY

Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego

Warszawa, 4 kwietnia 2024 r.

BSA II.022.20.2024

SEKRETARIAT ZŁOŻY SZEFĄ K3
L.dz. DS. 1801-120.2024
Data wpływu 16.04.2024.

Pan
Dariusz Salamończyk

Zastępca Szefa Kancelarii Sejmu

Szanowny Panie Ministrze,

w odpowiedzi na pismo z dnia 28 marca 2024 r., znak SPS-WP.020.105.7.2024, mając na uwadze treść art. 1 pkt 4 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jednolity: Dz.U. z 2023 r. poz. 1093), w świetle którego Sąd Najwyższy może opiniować projekty tylko takich ustaw i innych aktów normatywnych, na podstawie których orzekają i funkcjonują sądy, a także innych projektów ustaw w zakresie, w jakim mają one wpływ na sprawy należące do właściwości Sądu Najwyższego, uprzejmie informuję, że **komisyjny projekt ustawy o zmianie ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym oraz niektórych innych ustaw** nie podlega opiniowaniu.

Z poważaniem,

dr hab. Małgorzata Manowska
/podpisano kwalifikowanym podpisem elektronicznym/

WYDZIAŁ OBSŁUGI PREZYDIUM SEJMU
L. dz. SPS-WP.020.105.11.2024
Data wpływu 16.04.2024 r.

Minister do spraw Społeczeństwa Obywatelskiego

KOMITET
DO SPRAW
POŻYTKU
PUBLICZNEGO

Przewodnicząca Komitetu do spraw Pożytku Publicznego
Agnieszka Buczyńska

DOB.WPL.0640.5.2024
Warszawa, 12 kwietnia 2024 r.

Pan
Dariusz Salamończyk
Zastępca Szefa Kancelarii Sejmu RP,
Kancelaria Sejmu RP
Wiejska 4/6/8 /
00-902 Warszawa

DS. 1804 : 125. 2024
16.04.2024

Szanowny Panie Ministrze,

w odpowiedzi na pismo z dnia 29 marca br. nr SPS-WP.020.105.7.2024, kierujące do zaopiniowania komisyjny projekt ustawy o zmianie ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym oraz niektórych innych ustaw (Komisja Mniejszości Narodowych i Etnicznych, przedstawiciel wnioskodawców – Poseł Wanda Nowicka), działając na podstawie art. 34b ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. z 2023 r. poz. 571) informuję, że projekt znajduje się poza zakresem opiniowania Komitetu do spraw Pożytku Publicznego.

Z wyrazami szacunku

Agnieszka Buczyńska
/dokument podpisany elektronicznie/

WYDZIAŁ OBSŁUGI PREZYDIUM SEJMU

L. dz. SPS-WP.020.105.12.2024

Data wpływu 16.04.2024